

Onze Vogels

62e jaargang no.7, juli 2001

maandblad van de nederlandse bond van vogelliefhebbers

Vogel

copy

Kweek met de von-der-Deckentok

Een intrigerende familie in het vogelrijk is die van de Bucerotidae (neushoornvogels), die behoort tot de orde van de Coraciiformes (scharrelaars). Andere families binnen deze orde zijn o.a. de ijsvogels, (boom)hoppen, scharrelaars, trogons (de naaste familie van de neushoornvogels, foto 1) en bijeneters. Al deze families hebben een aantal overeenkomsten. Zo zijn het alle holenbroeders die witte eieren leggen en zijn hun jongen nestblijvers. Verder zijn het vogels met (relatief) korte nek en poten. Binnen deze orde vallen de neushoornvogels op door een aantal bijzonderheden, met name de snavelvorm en de broedwijze.

Reinwardts trogon

Langkuif neushoornvogel

Voorkomen

Neushoornvogels zijn vogels van de Oude Wereld. Ze komen alleen voor in Afrika (ten zuiden van de Sahara, maar niet op het eiland Madagascar) en in Azië. In Azië komen neushoornvogels voor in India en de Maleise Archipel en verder oostwaarts tot en met Nieuw-Guinea en de Solomon-eilanden. In Australië komen geen neushoornvogels voor.

Met name op de Filipijnen komen een aantal sterk bedreigde neushoornvogelsoorten voor (zie foto 2). Maar helaas zijn er ook in andere leefgebieden vaak grote gevaren voor het voortbestaan van deze prachtige vogels. Vooral de grote soorten die grote leefgebieden nodig hebben, hebben het moeilijk in Azië en Afrika. Dit komt omdat de bevolking daar snel groeit en steeds meer ruimte nodig heeft.

Van de 54 soorten neushoornvogels leven de meeste voornamelijk in de bossen, toch heeft daarentegen zo'n 25% van alle soorten zijn leefgebied op de vlaktes, de savannes. Het bekendste voorbeeld hiervan is de hoornraaf, maar ook bijvoorbeeld de von-der-Deckentok vindt hier zijn leefgebied.

Neushoornvogels hebben in hun biotoop om een aantal redenen bomen nodig. Bomen zijn nodig om in te kunnen broeden. Slechts sporadisch wordt in rotsspleten gebreed. Tevens voorzien fruitbomen (waarbij vooral de vijgenboom belangrijk is) veel vogels van een belangrijk deel van

hun voeding. Tot slot slapen de meeste neushoornvogels in bomen, vaak groepsgewijs (behalve in het broedseizoen).

Neushoornvogels

Neushoornvogels zijn kleine (toks) tot grote (hoornraven; dubbele neushoornvogel) vogels, die ondanks verschil in grootte en kleur een aantal gemeenschappelijke kenmerken hebben. Het verschil in grootte is in de neushoornvogelfamilie opvallend groot: de kleinste zwarte dwergtok is maar 30 cm lang en weegt slechts 83 gram, terwijl de grootste zuidelijke hoornraaf maar liefst 4191 gram weegt en een meter groot is! Een niet zichtbare overeenkomst is dat bij alle neushoornvogels de eerste twee wervels (atlas en draaier) tot één wervel zijn vergroeid. Verder is het skelet van alle neushoornvogels opvallend sterk gepneumatiseerd, waardoor de vogels erg licht blijven. Andere kenmerken zijn wel zichtbaar. Zo hebben alle soorten relatief grote, naar beneden gebogen snavels met daarop een versiersel in de vorm van een helm, hoorn of richel. Hoewel snavel en versiering een zware indruk maken wegen ze toch niet veel. Dit komt door de opbouw uit sponsachtig materiaal met aan de buitenrand een hoornlaag. Alleen de helmneushoornvogel heeft een massievere opbouw van zijn aan de buitenkant rode snavel (de binnenkant is overigens geel!). In China werd dit materiaal in het verleden bewerkt tot het, nog meer dan

jade en ivoor, gewilde "neushoornvogelivoor".

Een andere overeenkomst is dat alle neushoornvogels lange, zwarte, gekrulde wimpers hebben. Zeker voor (veel) op de grond levende soorten zijn deze wimpers een prima bescherming van het oog tegen het scherpe gras. De meest bekende overeenkomst is de broedwijze. Op de twee soorten hoornraven na metselt bij alle soorten het vrouwtje zich in haar broedhoite in, waarna zij, en later ook de jongen, door de smalle overgebleven spleet wordt gevoerd door het mannetje. Alle neushoornvogels zijn monogaam.

Tot slot hebben vooral de grotere soorten een luidruchtige vlucht. Deze ontstaat door lucht die tijdens het vliegen door de slagpennen wordt geperst, omdat neushoornvogels geen onderdekveren hebben. Bij de grote soorten is de vlucht soms tot op een kilometer afstand te horen!

Neushoornvogelsnavels

De vorm van de snavels is ongetwijfeld het meest opvallende uiterlijke kenmerk van de neushoornvogels. Iedereen herkent hieraan direct een neushoornvogel, ondanks verder grote verschillen tussen de verschillende soorten. Overigens missen jonge vogels nog de versierselen op de snavel. De enige andere vogelfamilie met zo'n grote snavel is de familie van de toekans (zie foto 3) en arassari's. Zij worden dan ook wel gezien als de tegenhangers van de neushoornvo-

gels in de Nieuwe Wereld. De twee families zijn echter absoluut niet aan elkaar verwant.

De geslachten zijn bij de neushoornvogels over het algemeen goed te onderscheiden. Ook de snavel draagt bij aan die herkenning. Zo kan de snavelkleur verschillen, maar verschilt in ieder geval de grootte van de snavel. De snavel van mannetjes is ongeveer 15-20% groter dan die van de vrouwtjes (terwijl de mannetjes in totaal vaak niet meer dan 10% groter zijn dan de vrouwtjes). Dit verschil in snavelgrootte is waarschijnlijk te verklaren uit het feit dat de mannetjes de territoria het felst verdedigen en zij ook het meeste voedsel moeten verzamelen (broedperiode). Net als de snavels zijn ook de aanwassen op de snavels bij de mannetjes groter. Er zijn veel theorieën over de functie van de heimen, hoorns of richels op de snavel. Mogelijk is de aanwas noodzakelijk om de basis van de boven-snavel te ondersteunen. Bij het eten komen hier namelijk grote krachten op te staan. Verder denkt men ook dat de versierselen een rol spelen bij onderlinge informatie over sekse, leeftijd en status in de groep. Vaak spelen hierbij ook oogkleur en verenkleed een rol. Overigens kreeg de Jaarvogel (een neushoornvogel die voorkomt in Azië) zijn Nederlandse naam van vroegere zeelieden, die (ten onrechte bleek later) dachten dat de vogel er ieder jaar een groef bij kreeg op zijn snavelaanwas. Ook zou de aanwas een rol kunnen spelen bij het produceren van geluid, dat veelal luid en nasaal is.

In ieder geval heeft de neushoornvogel met zijn lange snavel een zeer handig instrument meegekregen om zijn voedsel te bemachtigen. Hij kan zijn eten van ver pakken en tegelijk zorgt de lange snavel ervoor dat giftige prooidieren niet bij het lijf van de vogel kunnen komen.

Voeding

Neushoornvogels eten net als hun tegenhangers in de Nieuwe Wereld de toekans op een typische manier. Met hun snavelpunt pikken zij het eten op. In sommige gevallen moet het eten nog wat beter "behapbaar" worden gemaakt. Dan rolt en kneedt de vogel de prooi over de lengte in zijn snavel tot het voedsel gegeten kan worden. Als het zover is, gooit hij het voedsel een klein stukje omhoog om het vervolgens in de keel op te vangen en door te slikken. Ook kan hij met zijn lange snavel vruchten zonnig van hun schil en insecten bijvoorbeeld van hun niet goed eetbare vleugels ontdoen.

Neushoornvogels zijn omnivoor; dat wil zeggen dat ze zowel dierlijk als plantaardig voedsel opnemen. Wel hebben de meeste soorten een duidelijke voorkeur voor een van beide.

De neushoornvogels die voornamelijk carnivoor zijn, zijn veelal territoriaal. Dit omdat ze grote gebieden nodig hebben om voldoende prooidieren te kunnen vinden. Een groot deel van het jaar leven de twee vogels van het koppel dat een territorium bezet, gescheiden in dit gebied en jagen los van elkaar. In het broedsizoen zoeken ze elkaar op en gaan samen op jacht. In een territorium verjaagt de neushoornvogel in het algemeen alleen neushoornvogels van dezelfde soort als hijzelf. Andere soorten hebben namelijk vaak zulke sterk afwijkende voedingswensen dat ze geen (voedsel)concurrentie vormen. Carnivoren hebben veel tijd nodig om hun prooi te vinden. Daat staat tegenover dat dit voedsel erg eiwitrijk is en meestal ook groter dan een stuk fruit of bladeren. Ze hoeven dus niet zoveel prooi te vangen. Omdat levend voer zo eiwitrijk is, worden ook de fruiteters tijdens de opfok van jongen (volledig) carnivoor.

Net als in andere vogelfamilies die fruitetend zijn, hebben de fruitetende neushoornvogels een voorkeur voor rood, purper of zwart fruit. De belangrijkste fruitsoort voor veel neushoornvogels is de vijg. Neushoornvogels hebben een voorkeur voor de grotere soorten fruit. Het nadeel hiervan is dat groot fruit minder voorkomt dan kleinere soorten, voordeel is dat ze minder stuks fruit nodig hebben. Als fruit in grote concentraties op één plek voorkomt, fruitetende neushoornvogels vaak groepsgewijs op die plek.

Opvallend is dat zowel bij de carnivoren als de fruiteters slechts een deel van de beschikbare soorten voeding wordt opgenomen. Lang niet elke soort fruit of insect dat geschikt zou zijn als voeding, wordt door de vogels opgenomen.

Vrijwel alle neushoornvogels drinken niet, maar nemen hun vocht op via het voedsel. Ook hebben ze geen "badwater" nodig; ze nemen stofbad.

Broedgedrag

Neushoornvogels hebben binnen de avifauna een unieke broedmethode. Zoals gezegd metselen de vrouwtjes zich in hun nestholte in (op de twee hoomraven na).

Het begin van het broedsizoen wordt duidelijk als de stellen meer en meer naar elkaar gaan roepen en elkaar gaan voeren (zie foto 4). Vooral het mannetje voert zijn vrouwtje. Als na inspectie van vele mogelijke broedholten uiteindelijk de geschikte plek is gevonden, begint op een gegeven moment het dichtmetselen van de nestopening. Men denkt dat dit gebeurt als bescherming. Het vrouwtje zal tijdens het broeden vrijwel in één keer al haar slagpennen ruien en dus net als de eieren en later de jongen erg kwetsbaar zijn voor rovers. Ze worden echter goed beschermd door de opening erg smal te maken: niemand komt er meer in. Het metselen gebeurt voornamelijk door het vrouwtje, dat meestal van binnenuit werkt. Bij sommige soorten helpen de mannetjes, voornamelijk door nestmateriaal (mest, resten fruit, klei) aan te voeren. Door het opdrogen van deze bestanddelen ontstaat een zeer harde afsluitende massa.

14-08-2000; 5e levensdag

Tariktik Filipijnse neushoornvogel

Als op een gegeven moment de spleet erg nauw is, blijft het vrouwtje in de holte zitten en metselt de opening op een smalle verticale spleet na dicht. Meestal is dit in één dag gebeurd. De spleet is dan net breed genoeg om de man het voer aan te laten geven. Vaak duurt het dan nog een aantal dagen (maximaal is een wachttijd van 24 dagen waargenomen), alvorens de pop het eerste ei legt. Mogelijk is dit voor haar een soort proefperiode: voert de man mij wel genoeg? In deze periode breekt de pop bij verstoring ook nog snel weer uit de holte naar buiten. Uiteindelijk zal de pop, afhankelijk van de soort, 2-8 eieren leggen. Over het algemeen geldt: hoe groter de vogel, hoe groter de eieren en des te minder er gelegd worden. Noodgedwongen begint de pop met de staart op de rug of omhoog vanaf het eerste ei te broeden. Afhankelijk van de grootte van de soort duurt het broeden langer of korter. Over een aantal dagen verspreid komen de eieren uit.

Nu breekt voor de man een drukke

tijd aan, want hij moet ook voer aanslepen voor zijn jongen. Tijdens deze hele cyclus ruit de broedende pop. De meeste veren worden uit het nest gegooid, maar een aantal wordt zonnodig gebruikt om het nest wat op te hogen, zodat ze makkelijker uit het nest naar buiten kan kijken.

Niet broedende neushoornvogels en de mannetjes ruien in dezelfde periode, maar wel op een veel geleidelijker manier. Dit ruien in het nest is een zeer vast gegeven: bij een pop die in één jaar twee keer broedde, werd ook tweemaal de rui waargenomen!

Jonge neushoornvogels zijn bij het uitkomen naakt, roze van kleur en hebben de ogen gesloten (zie foto's). De bovensnavel is op dat moment ook korter dan de ondersnavel en bevat nog geen hoorn.

De jongen blijven afhankelijk van de soort vijf weken tot ruim drie maanden in het nest. Bij sommige soorten breekt halverwege deze tijd de pop uit en gaat ze de man meehelpen de jongen (die de nestopening weer hebben dichtgemetseld) te voeren.

Genus Tockus

Tot de familie van de Bucerotidae (het Latijnse woord Buceros betekent: 'heeft een ossenhoorn') behoort het genus Tockus. De toks komen aan hun naam door de Franse naturalist George Louis Leclerc, graaf van Buffon (1707 - 1788). Hij noemde neushoornvogels "le tock", dat weer zou zijn afgeleid van een onomatopeïsche (= klanknabootsende) naam die een Senegalese stam aan deze vogels zou hebben gegeven.

Toks, ook wel toktoks genoemd, zijn kleine tot middelgrote neushoornvogels. De boeken verschillen over het aantal soorten. Het ene boek houdt het op 14, waarbij eentje tot net in het Arabisch schiereiland doordringt, terwijl een ander boek het heeft over 16 soorten waarvan er twee in India en Ceylon zouden leven. De eerste bewering lijkt het meest betrouwbaar en komt uit het alom gerespecteerde boek "Hornbills" van Alan Kemp.

Bij alle toks beperken de naakte huidgedeelten zich tot een gebied rondom de ogen en een klein stukje aan de basis van de keel. Alle toks hebben slechts een kleine richel op hun snavel. Toks zijn monogaam en broeden in het algemeen niet in kolonieverband. Bij enkele soorten helpen de mannetjes bij het metselwerk. Ons verhaal gaat verder alleen nog over de von-der-Deckentok.

Von-der-Deckentok

Deze vogel dankt zijn wetenschappelijk naam 'Tockus deckeni' aan de Duitse baron Carl Claus von der Decken (1833 - 1865), een Duitse ontdekkingsreiziger en schrijver.

Het is een kleine neushoornvogelsoort van zo'n 35-40 cm lengte. Mannetjes wegen gemiddeld zo'n 194 gram, de popjes ongeveer 145 gram. Ook de snavellengte verschilt: bij mannetjes ongeveer 87 mm, bij vrouwtjes niet meer dan zo'n 68 mm. Behalve in grootte verschilt ook de snavelkleur bij de geslachten. Dit is op de foto goed te zien.

De Deckentok heeft zijn leefgebied (licht begroeide savannes) in Oost-Afrika, en wel in Zuid-Ethiopië, Zuid-Somalië, Noordoost-Oeganda, Tanzania en Kenia. In het grootste deel van zijn leefgebied komt hij veel voor, hoewel geen exacte getallen bekend zijn. Deckentoks nemen het grootste deel (93%) van hun voeding op van de grond. Ze leven voornamelijk van dierlijk voedsel. Met name ongewervelden (o.a. krekels, sprinkhanen, spinnen) worden veel gegeten, maar verder ook wel kleine en/of jonge vogels, muizen, hagedissen en boomkikkers. In het seizoen worden ook wel wat fruit en bessen opgenomen

en sporadisch eten ze zelfs zaden en bladknoppen. Deckentoks hebben een bijzondere band met dwergmangoesten (prairiehondachtige zoogdierjes). Beide soorten profiteren van hun samenwerkingsverband. De kleine mangoesten jagen, al lopend door het gras, de insecten op die zo voor de toks een makkelijke prooi vormen. Op hun beurt hebben de toks een speciaal geluid om de mangoesten te waarschuwen als een van hun vijanden opdrukt. De toks zijn namelijk groter en zien deze vijanden dus eerder aankomen dan de mangoesten zelf! Paartjes hebben een territorium. Er wordt gebroed in natuurlijke boomholten en oude spechtenholten. De pop verricht het metselwerk. Als ze zich heeft opgesloten, legt ze met een interval van 2-4 dagen meestal twee eieren (het grootste ooit gevonden nest bestond uit drie eieren). Hiermee hebben Deckentoks kleine legfels vergeleken met de andere toks. In totaal zit het popje een kleine twee maanden in het nest, voordat ze uitbreekt. De jongen metselen daarna de opening weer bijna dicht en blijven nog zo'n 22 - 28 dagen langer in het nest. De von-der-Deckentok heeft één ondersoort: de Jackson's tok (*Tockus deckeni jacksoni*). Deze is wat kleiner en de man heeft een geheel dieproranje snavel.

Kweekresultaat: de aanloop

Al langere tijd hoopten wij nog eens een koppel toks te kunnen aanschaffen en er misschien zelfs mee te kweken. Toks, omdat het zulke mooie vogels zijn en ook vanwege hun zeer bijzondere broedwijze. Eind 1997 deed zich de gelegenheid voor onze drie jonge Hartlaubtoerako's te ruilen tegen 1-2 von-der-Deckentoks. En zo vlogen er op 25-12-'97 drie jonge toks in twee voliëres: een koppel bij elkaar in een kweekvoliëre, een losse pop in een gezelschapsvoliëre. De kweekvoliëre, die zich overigens in onze garage bevindt, is 2.70 x 1.20 x 2.40 meter (lxbxh). Achterin, zo hoog mogelijk tegen het plafond hangt een nestblok van 27 x 27 x 40 cm. (lxbxh) met een invliegopening van 10 cm. Het blok heeft aan de zijkant 10 cm boven de onderkant een controleluikje. In de kooi hangen twee zitstokken van verschillende dikte. De bodem is bedekt met wit zand. Er is geen beplanting in de kooi. Als voer krijgen ze wat al onze vruchten- en insecteneters krijgen: zeker vijf soorten fruit en groente (vooral witlof is zeer geliefd) gemengd met ijzerarm universeelvoer, eivoer, gistocal, Aves probiotics. Soms krijgen ze brokken kattenpaté. Verder meelwormen die op de grond worden aangeboden. Het fruitmengsel zit in een bak op ongeveer 1.30 meter

hoogte. Dagelijks krijgen ze vers drinkwater, hoewel ze dat dus waarschijnlijk niet gebruiken. Overigens zijn toks behendiger dan ze eruit zien. De pop in de buitenvoliëre pakt zonder probleem in de vlucht een meelworm die door het gaas hangt aan de bovenkant van de kooi! In de buitenvoliëre zorgde de tok in het begin tijdens het vliegen voor wat onrust bij de medebewoners (toerako's; zwartborstlijsters; roulroul; Orneitimalie). Ernstiger was het probleem met de zwartkintimalies. Die waren er binnen één dag al niet meer. Ondanks het feit dat dit zeer behendige vogeltjes zijn die vrijwel continu in de dichte struiken verbleven, had de tok ze in de kortste keren te pakken. Een zeer pijnlijke les!

Helaas stierven binnen een paar maanden de man en een van de twee vrouwtjes zonder duidelijke oorzaak. Gelukkig konden we op hetzelfde adres weer twee jonge toks krijgen: weer een man en een pop. Het werd nog even spannend of we de man zouden krijgen, omdat die zijn poot brak. Gelukkig heeft de dierenarts dit goed kunnen herstellen. Zodoende hadden we medio 1998 toch weer 1-2 von-der-Deckentoks. Nu deden we het anders: we zouden de vogels zelf een partnerkeuze laten maken. De drie vogels werden bij elkaar in de

Toco toekan

kweekvolière gezet. Binnen een dag was nu duidelijk welke twee vogels het meest voor elkaar voelden. De overblijvende pop hebben we uitgevangen en in de gezelschapsvolière geplaatst.

De drie toks zijn alle drie angstige vogels. Ze fladderen paniekerig rond in de kooi als we ze voeren. Zolang we ze nu hebben, is dat nooit veranderd. Naar andere vogels zijn ze erg rustig. In de gezelschapsvolière zijn de toerako's de baas, daarna volgt de tok. Die laat echter op de bodem de roulrouls vaak nog wel voorgaan.

In 1998 gebeurde er verder niks. In 1999 was er bij het koppel wel belangstelling voor het broedblok. Toen de pop een aantal keren in de invliegopening had gezeten en zelfs een paar keer in het blok was geweest, zetten we in de kooi een emmer met klei die we nat hielden. En inderdaad wordt er gemetseld. Zeer traag en in periodes. Uiteindelijk leidde dit tot niets. In de winter voerden we de vogels erg schraal: alleen fruit met universeelvoer erover en slechts af en toe een paar meelwormen. Vanaf begin februari werd er weer meer levend voer gegeven en werd het universeelvoer verrijkt (zie boven). Ook krijgen ze dan tahoe en kattenbrokken. Misschien hierdoor kregen de vogels eind februari weer belangstelling voor het broedblok. Regelmatig zat de pop weer in het blok of in de opening. Het duurde echter nog tot eind mei, voordat er weer gemetseld werd op de resten van vorig jaar (dat metselwerk is door uitdroging keihard geworden). Op 25 juni zat de opening voor meer dan 50% dicht en zat de pop in het nestblok. We zagen haar daarna niet meer buiten het nestblok. Op 29 juni was de nestopening geslonken tot een nog vrij brede verticale spleet. Of de pop de dagen erna nog weer uit het blok is geweest, weten we niet omdat wij een lang weekend weg zijn geweest. Toen we op 3 juli weer thuiskwamen, was de opening tot een smalle verticale spleet van ongeveer 8 cm hoog en ongeveer 2 cm breed gereduceerd. Overigens gebeurde het metselen zeer stiekem: we hebben ze nooit bezig gezien, ook niet als ik langere tijd, verdekt opgesteld, bleef kijken. We weten dus niet wie het metselwerk heeft gedaan. Het gedrag van het mannetje bleef trouwens hetzelfde: hij bleef paniekerig door de kooi vliegen, als we in de kooi kwamen om te voeren. Hij probeerde absoluut niet het nest of zijn popje te verdedigen. Dit in grote tegenstelling tot de andere vogels waarmee wij gekweekt hebben.

Om zeker te weten dat de pop genoeg voer kreeg aangeboden pro-

beerde ik haar zelf met een pincet wat voer door de opening aan te bieden. Ondanks een aantal pogingen heeft ze nooit iets van mij aangenomen. Overigens zag ik hierna vaak de man de pop voeren!

Omdat niet zo bekend is wat we de toks moesten voeren als er jongen zijn, probeerden we wat mogelijk voer uit. Het beste werden kippenlevertjes en runderpoelet (rauw) opgenomen. Eendagskuikens werden vrijwel niet gegeten, noch intact, noch in stukken geknipt (wat overigens vies werk is).

Op 27 juli maakte ik gebruik van het controleluikje om eens te kijken: ik zag twee eieren; vrij rond van vorm en voor mijn gevoel crémewit (het is in de donkerte van het blok wat moeilijk te zien; foto 5). De pop zat rustig in het blok, de staart omhoog. Ze zat naast de eieren. In het blok lagen veel veren. Bij een paar volgende controles was er steeds hetzelfde beeld van een rustige pop en een paniekerige man in de kooi. Als ik keek, lag de pop vaak naast of maar half op de eieren.

Een jonge tok

Op 11 augustus, toen we de hoop op jonge toks al bijna hadden opgegeven, (de pop zat al 44-48 dagen in het blok) hoorden we wat gepiep uit het blok. Bij controle lag er (met de kopzijde onder de pop) een roze naakte jonge tok in het blok. Ook nu bleef de pop rustig zitten; ze keek hooguit wat verstoord (behalve dat ik het luik open, schijn ik ook met een zaklantaarn in het blok). De volgende dag lag het jong (net als het andere ei) naast de pop: roze, kaal, ogen gesloten en al met een relatief, grote gebogen snavel. Bij nestcontroles gedurende het hele proces zat de pop nooit echt op het jong: meestal ligt het naast de pop; soms half eronder. Het tweede ei kwam niet uit. Bij controle bleek het niet bevrucht. De toks aten

nu helemaal geen fruit, tahoe of kattenbrokken meer. Het eerst worden de eendagsmuizen en de meelwormen opgenomen, daarna zijn de kippenlevertjes en runderpoelet aan de beurt. Over dit voer strooiden we Aves Probiotics en Gistocal. Dit alles werd meerdere keren per dag gevoerd.

Tijdens de hele opfokperiode zagen we slechts zelden dat de man de pop en het jong voerde. Slechts enkele malen "betrapten" we de man, als hij voor de nestopening zat met voer in zijn snavel (altijd maar één item per keer). Meestal bleef hij dan met het voer in zijn snavel zitten tot we weg gingen. Slechts één keer zag ik hem voer aan de pop geven. Vanaf 18 augustus voerden we ook morio-wormen. Deze werden zeer graag opgenomen. Tot en met de 18e hield het jong de ogen gesloten en waren er nog geen pennen te zien. Op de 18e vertrokken wij om een paar weken op vakantie te gaan. Marc van Wijk nam, zoals gewoonlijk, de verzorging van de vogels tijdens onze vakantie van ons over. Spannend, zeker nu. Toen wij op 25 augustus een dag thuis waren, bleek alles prima in orde te zijn. De ogen waren nu open en over het hele lijf (met name de vleugels) zijn nu "stoppels" te zien. Hij was flink gegroeid. Na nog een week vakantie kwamen we op 3 september weer thuis: eerst eens naar de vogels kijken. Alles bleek nog steeds prima te verlopen; ondanks het feit dat de afgelopen twee weken slechts één keer per dag werd gevoerd (flink wat meelwormen en morio-wormen; 1,5 ons kippenlevers en 1 ons runderpoelet per dag). Om het vlees niet te snel te laten bederven, werd het in bevroren toestand in de voerbakken gelegd. In het nestblok bleek de jonge tok ondertussen volledig bevederd te zijn. Op 5 september is de spleet in de nestopening aan de basis duidelijk wat verbreed. Om 3 uur 's middags

6-10-2000; 58e levensdag

was het dan zover: de pop was uitgevlogen. Ze zat prima in de veren en was volledig schoon, de witte borst was "Omo-wit". Dit ondanks het feit dat de vogels de poep niet naar buiten hebben gespoten. Het stinkt overigens niet in de kooi of in het blok. Op 6 september is de spleet weer iets smaller geworden, maar pas op 18 september is de spleet weer zo smal als voor de uitbraak van de pop. Tussentijds ringde ik de vogel op 7 september voor de derde keer (twee keer raakte de ring van de poot af) met een 10 mm-ring (helaas een ring van 1999; van dit jaar had ik geen ringen van deze maat) en toen moest hij ook wel blijven zitten, omdat het jong ondertussen zo groot was dat ik hem niet nog een keer door de kleine opening van het luikje uit het nestblok kon halen.

De voeding was ook nu nog volledig dierlijk: naar het fruit werd niet omgekeken en ook pogingen om ze weer tahoe en kattenbrokken te laten eten faalden.

Op 8 oktober was het dan echt zover: de jonge tok was uitgevlogen! Niet op de gebruikelijke manier door de spleet wat te verbreden, maar door het controleluikje open te duwen was het jong naar buiten gekomen! Het jong was volledig bevederd, het verenkleed leek zeer sterk op dat van de ouders. Ook het jong was volledig schoon. Hij was kleiner dan de pop (volgens een meer ervaren kweker betekent dit dat het een pop zal worden; was het een jonge man geweest, dan zou hij groter dan de pop zijn geweest maar kleiner dan de man). Het jong kon wat vliegen, maar nog niet zo erg lang of erg hoog. Om op de zitstokken te komen vloog hij een stukje omhoog en klom de rest via het gaas naar de stokken. Hij bracht echter ook veel tijd door op de bodem. Overigens gebeurde er nu hetzelfde als bij het uitvliegen van de pop was de man wat agressief tegen de pop zoals hij dat nu ook een dag tegen het jong was. De volgende dag was de rust weergekeerd. Nu ik dit schrijf, is het begin november. De jonge tok groeit, maar is nog steeds kleiner dan de pop. De snavel is nog steeds volledig zwart. Het duidelijkste verschil behalve de grootte is de naakte huid in de hals: bij de pop roze en blauw gekleurd, bij het jong volledig roze (zie foto 11). Tot nu is alles zeer stiekem blijven verlopen. Net als tijdens de nestperiode zagen we niets van het voeren van het jong en ook niet of hij al zelfstandig at. Eenmaal, op 28 oktober, zag ik het jong bij de moeder bedelen om voer, maar hij kreeg niets. Wel beginnen de vogels nu heel voorzichtig weer wat fruit te eten en ook

de tahoe en kattenbrokken worden weer gegeten. Als levend voer krijgen ze alleen nog meelwormen. De hoeveelheid bouwen we langzaam wat af. De jonge tok is ondertussen net zo angstig geworden als de oudervogels. Ook hij fladdert nu angstig door de kooi als we ze voeren. In het begin, net na het uitvliegen was dat heel anders. Toen bleef hij geruime tijd op je hand zitten om eens rustig rond te kijken.

Het blijft dus nog afwachten welk geslacht de vogel heeft. Gezien het feit dat hij nog steeds kleiner is dan de pop, zou het ook best een pop kunnen zijn. We wachten rustig af. Overigens is de fok van een tok een dure zaak. Eëndagsmuizen kosten ongeveer f 1,- per stuk en de morio-wormen kosten (thuisbezogd) ruim f 60,- /kg. Toch was het dit voor ons meer dan de moeite waard en was het voor ons door dit kweeksucces een prachtige zomer! Tot zover ons kweekverslag van, voor zover wij konden nagaan, de eerste kweek met een Decken-tok.

Bestandsregistraties

Op dit moment vinden nog steeds importen van toks plaats. Van andere neushoornvogelsoorten is mij niks bekend. Gelukkig zullen er dus in Nederland meerdere vogelliefhebbers zijn die deze prachtige vogels in hun kooien hebben. Het zou goed zijn als we er samen voor kunnen zorgen dat er een zo groot mogelijke soortenrijkdom van deze vogels in onze voliëres blijft. In de nabije toekomst zullen we dat als vogelliefhebbers zelf moeten doen door de kweek met deze vogels, omdat importen waarschijnlijk sterk zullen verminderen of zelfs stoppen. Ook de "Speciaalclub Vruchten- en Insectenetende Vogels" heeft zich met dit probleem beziggehouden. Als oplossing hebben ze toen voor vele vogelsoorten "bestandsregistraties" opgezet. Zo zijn er ondertussen bestanden opgezet voor toerako's, tangara's, kolibries, spreeuwen, gaaien, rallen, timalies en vele andere waaronder ook neushoornvogels/toks. Elk bestand wordt beheerd door een "bestandsbeheerder". Bij hem of haar kan eenieder die meedoet aan een bestand, opgeven welke vogels hij/zij bezit. De beheerder stuurt dan minstens één keer per jaar alle leden van zijn bestand een ledenlijst met de vogels die

Von-der-Deckentok

in bezit zijn. Op deze manier hopen we voldoende grote bestanden van gezonde vogels op te bouwen om ook als de importen zijn gestopt, toch van deze prachtige vogels te kunnen blijven genieten. Een belangrijk aandachtspunt is hierbij vanzelfsprekend de privacy: U kunt zelf aan de bestandsbeheerder doorgeven hoeveel gegevens van U bekend mogen worden gemaakt. Iedere vogelliefhebber kan meedoen aan zo'n bestand; men hoeft geen lid te zijn van de Speciaalclub vruchten- en insectenetters (al zouden we dat wel waarderen). Er is een hoofdcoördinator voor alle bestanden die u kan informeren welke bestanden er inmiddels zijn en hoe u kunt meedoen. Ik hoop dat veel mensen op deze oproep zullen reageren, zodat ook in de toekomst een zo groot mogelijke vogelsoortenrijkdom onze voliëres kan blijven bevolken. Alle bezitters van toks en/of neushoornvogels nodig ik in ieder geval uit zich bij mij aan te melden.

Hoofdcoördinator bestanden:
Dhr. C. de Groot, Opvliet 24,
3341 CR Hendrik Ido Ambacht.
Speciaalclub Vruchten- en
Insectenetende Vogels:
Dhr. B. R. Doensen, Gildelaan 3,
6093 GJ Heythuysen.
Tekst en foto's (plus bestands-
beheerder neushoornvogels en toks):
Jos Nijkamp, Oostsingel 51,
2612 HD Delft;
Fax 015 - 2143570.

Zebravinken

De kleurslag **ZWARTWANG** **GRIJS**

De man, tekening:

Oogstreep , snavelstreep , borststreep en zebratekening , flank ter hoogte van de stuit, en de donkere blokken van de boven-staartdekveren:	Zwart
Tussen oog en snavelstreep:	Wit.
Wangvlek:	Zwart, een geheel vormend met de wangvlek.,
Flanktekening:	Zwart met ronde witte stippen.

De man, kleur:

Kop en nek:	Grijs, op de kop iets gehamerd.
Rug- en vleugeldek:	Diep grijs, iets donkerder dan de kop, zo egaal mogelijk van kleur. De vleugelpennen mogen een iets lichtere grijze zoom tonen.
Stuit en onderlijf:	Wit.
Staartpennen:	Zwart.

De pop, tekening:

Oogstreep , snavelstreep , de flank ter hoogte van de stuit en de donkere blokken van de bovenstaartdekveren:	Zwart.
Tussen oog- en snavelstreep:	Crèmewit.
Wangvlek:	Zwart, een geheel vormend met de wangvlek..

De pop, kleur:

Flank:	Grijs, iets lichter dan het rugdek.
Borst:	Grijs, iets lichter dan de kop.
Kop en nek:	Grijs, op de kop iets gehamerd..
Rug- en vleugeldek:	Diep grijs, iets donkerder dan de kop, zo egaal mogelijk van kleur. De vleugelpennen mogen een iets lichtere grijze zoom tonen.
Stuit en onderlijf:	Wit, het onderlijf iets minder helder dan de man.
Staartpennen:	Zwart.

De man en pop, ogen en hoormdelen:

Snavel:	Koraalrood , de pop iets lichter als de man.
Poten en nagels:	Oranjerood.
Ogen:	Donker een lichtere kleur is toegestaan.

Positief vallen tijdens de keuring op.

Bij de man:

- Een egaal, diep gekleurd rugdek zonder bruine waas.
- Een mooie witte buik.
- Mooie regelmatig verdeelde volledig ronde witte stippen.
- Mooie diepe zwarte wang- en flankkleur.
- Goed geproportioneerde *) en strakke *) zwarte tekeningonderdelen.

Bij de pop:

- Een egaal, diep gekleurd rugdek zonder bruine waas.
  - Een mooie diepe zwarte wangkleur.
  - Zo licht mogelijke crème witte buik.
  - Goed geproportioneerde *) en strakke *) zwarte tekeningonderdelen.
- *) Hoewel dit geen specifieke kenmerken van de zwartwang grijze kleurslag zijn draagt het indien optimaal aanwezig duidelijk bij tot de schoonheid van de kleurslag.

Negatief vallen tijdens de keuring op.

Bij de man:

- Een bruine waas op het rugdek vaak in combinatie met een (lichte) crème witte buik.
- Een vlekkerige kleur van het rugvleugeldek.
- Witte punten aan de vleugelpennen.
- Lichtere wang- en flankkleur.
- Niet volledig intens zwart gekleurde wang en flankkleur.
- Bruine kleurresten in de zwarte wang en flankkleur.
- Witte stippen in de flank welke niet rond *) zijn en of vaag van kleur.
- Rafelige *) en slecht geproportioneerde *) zwarte tekeningonderdelen.
- Het wit tussen oog en snavelstreep wat ver naar boven doorloopt. *)
- Zebratekening welke niet volledig doorloopt tot aan de ondersnavel. *)

Bij de pop:

- Een vlekkerige kleur van het rugvleugeldek en borst.
- Een onvoldoende zwart doorgekleurde wangen
- Het tonen restanten zebratekening of borstband te zien als mankenmerk. *)
- Witte punten aan de vleugelpennen.
- Onregelmatige afscheiding tussen borst- en buikkleur. *)
- Rafelige *) en slecht geproportioneerde *) zwarte tekeningonderdelen.
- Het crèmewit tussen oog en snavelstreep wat ver naar boven doorloopt.

*) Hoewel betreffende kenmerken geen specifieke afwijkingen voor de zwartwang grijze kleurslag zijn, wordt hierdoor wel afbreuk gedaan aan de kwaliteit van de kleurslag.

De vererving.

De zwartwang factor vererft autosomaal en recessief t.o.v. haar wild alle, tevens is een goede zwartwang grijze zebra-vink in het bezit van een phaomelanine reducerende selectie factor welke zich autosomaal en recessief vererfend gedraagt en het gevolg is van een generatie lange kweekselectie.

Formule voor de zwartwang grijze man, $xb+//xb+$, $zw//zw$, $bm//bm$.

Formule voor de zwartwang grijze pop, $xb+//y$, $zw//zw$, $bm//bm$.

$b+$ voor de wildallele van de eumelanineoxydatie factor.

zw voor de zwartwang factor welke in de, van oorsprong door phaomelanine gekleurde, tekeningvelden de mogelijkheid aanbrengt om eumelanine af te zetten.

bm voor de phaomelanine reducerende selectie factor. (bruin minimaal.)

De geschiedenis.

De geschiedenis van de zwartwang mutatie is jong en is de fase van ontwikkeling eigenlijk nog niet ontgroeid. Tot aan het moment dat de oranjeborst mutatie optrad werd het eigenlijk voor nauwelijks mogelijk gehouden dat veervelden gekleurd konden worden door andere melanine vormen dan de in oorsprong aanwezige vorm. Met andere woorden, dat de door roodbruin phaomelanine gekleurde wangvlekken ooit gevuld zou worden met zwart eumelanine was haast ondenkbaar. Echter nadat in 1978 ons de oranjeborst factor door de natuur werd gegeven was eigenlijk wachten op de tegengestelde mutatie, de zwart wang.

Het uiterlijk van deze vogel werd voor het eerst zichtbaar in 1984, de hobbyist met oog detail kan echter al in 1976 een eerste indruk krijgen en aanschouwen hoe de zwartwang zebra-vink er uit zou zien. Op pagina 172 en 224 van "Onze Vogels" staan bij een artikel van de heer Beckmann twee foto's van G. Oppenbron. Het betreft (een) zwartborst grijze zebra-vink(en) met een min of meer zwarte wangkleur. De flank is kastanjebruin

1. Zwartwang grijs (man)

gekleurd wat ook bij de slechte zwartwang grijze zebra-vinken te zien is. Navraag bij de drukker van "Onze Vogels" heeft geleerd dat het hier zeker geen bijgekleurde foto's betreft, de vogel zou daadwerkelijk zwarte wangen hebben getoond. Welke feiten we hieruit ook zouden willen vastleggen het blijft gissen.

Begin 1984 is het echter raak, gelijk aan de oranjeborst mutatie, wordt de eerste zwartwang zebra-vink man aangetroffen in een winkel. Het is een zwartwang grijs. Mevrouw Weiler valt de vogel op in de vogelzaak van haar man. De heer Weiler en collega vogelkweker de heer Gruber leggen de mutatie vast. In het april nummer 1984 van de "Kanariën-freund" worden de eerste foto's van deze zwartwang man gepubliceerd. Helaas wordt later vastgesteld dat bij het vastleggen van de mutatie onvoldoende is gelet op kwaliteit. Beide vogelvrienden hebben zich meer laten leiden door het vastleggen van de mutatie op zich en dus het kweken van aantallen zebra-vinken.

Het duurt tot december 1986 voor de eerste zwartwang zebra-vinken in het bezit komen van de Nederlandse kwekers. Ton de Bruin, Dirk Offerman en Jan Wigmore geven de zwartwang kweek in Nederland zijn start. Tijdens de laatste zebra-vinken show van de NZC welke gehouden werd in Soest (1987) werden de eerste Nederlandse zwartwangen aan het publiek getoond. Bij het afhalen van de vogels was een opmerking voldoende om in het bezit te komen van mijn eerste zwartwang zebra-vinken. Amper een week later was ik in het bezit van een zwartwang grijze man en een blackface grijze split zwartwang man van

Zebravinken

Jan Wigmore en naar later bleek een zwartwang grijze pop van Ton de Bruijn. Over deze pop verder in dit artikel meer. Veel zebra-vink liefhebbers hebben sindsdien zwartwangen gekweekt steeds met wisselende successen. In de praktijk blijkt het kweken van goede zwartwang grijze zebra-vink niet zo eenvoudig als het lijkt. Een van de meest trouwe zwartwang liefhebbers is Henk Bosch uit Nijmegen. Sinds jaren en dag is zwartwang grijs de belangrijkste kleurslag in zijn hok. Diverse malen waren van zijn hand dan ook fraaie zwartwang grijze exemplaren te zien.

De vederstructuur.

Het doorgronden van de vederstructuur van de zwartwang grijze zebra-vink is moeilijker dan het op het eerste gezicht lijkt. Hiermee is volgens mij dan ook direct het probleem van de steeds weer tegenvallende kweekresultaten te verklaren.

Een: De zwartwang mutatie maakt het, bij de mannelijke exemplaren mogelijk om in plaats van roodbruin phaemelanine, zwart eumelanine in de tekening te verveniden af te zetten.

Twee: De zwartwang mutatie maakt het mogelijk om in de rugdek- en buikbevedering de phaemelanine plaatsing (deels) te verminderen. Op deze plaatsen wordt echter geen eumelanine afgezet. Daarnaast is dit aspect sterk afhankelijk van selectie

Drie: De zwartwang mutatie maakt het mogelijk om bij de poppen meer eumelanine in de wang af te zetten waardoor, indien een optimale kweekselectie wordt gehanteerd, ook een mooie zwarte wangvlek bij de pop is te realiseren. (Zie ook verder in dit artikel.)

Vier: De variatiebreedte van de mutatie is bij zowel de man als de pop groot te noemen. Vijf: Er is een indicatie op gevolgen van de werking van de intensief/ schimmel factor. Regelmatig ziet men zwartwang grijze mannen met witte dwarsstreepjes in plaats van ronde witte stippen. Indien deze vogels nader worden beschouwd blijken ze, vrij algemeen, wat langere bevedering te dragen dan vogels met mooie ronde witte stippen.

Zes: Er is een indicatie op een snelle reactie bij onvoldoende selectie op fysieke eigenschappen. Fysiek wordt de zwartwang grijs (maar ook combinaties met andere kleurslagen) vrij

snel een smalle vogel. Het feit dat ook de zwartwang pop een wangvlek toont was een van de meest verrassende aspecten bij het vastleggen van de mutatie.

Onder invloed van hormonen ontstaat in de volwassen bevedering van de man een grote opeenhoping van phaemelanine in wangvlek en flank. Indien aangenomen wordt dat de werking van de hormonen wordt gestuurd door erfelijke factoren welke gelegen zijn op het geslachts chromosoom en recessief vererven zal de wangvlek en flanktekening alleen gekleurd zijn indien de vogel over twee x-chromosomen bezit. Dit wil zeggen dat alleen de mannen (deze bezitten twee x-chromosomen, een pop slechts een) een wang en flanktekening tonen. Door de zwartwang mutatie wordt echter geen roodbruin phaemelanine maar zwart eumelanine afgezet.

In met name de kortere bevedering van de wang wordt nu de eumelanine afzetting ook bij de poppen zichtbaar. Indien de kweekselectie maximaal is zal een zwartwang grijze pop overeenkomstig de man een mooie zwarte wangvlek tonen. De pop toont gemiddeld geen zwarte flank echter onder de microscoop gezien is er een duidelijk een toename van het aantal eumelanine eenheden zichtbaar.

Dat de zwarte kleur van de wangen bij de poppen duidelijk een kwestie van selecteren is mag duidelijk worden door de kweekresultaten van mijn eerste zwartwang pop welke ik in 1987 van Ton de Bruijn kon overnemen. Deze pop werd aangeboden als een grijze split voor zwartwang. Dit was te zien doordat de oogstreep richting wangen minmaal uitvloeide. Gepaard aan de zwartwang grijze Jan Wigmore kweekte ik echter enkel zwartwang grijze jongen. Bij het eerste nest was ik dol gelukkig, vier

jongen ,allemaal mannen en allemaal zwartwang grijs. Het tweede nestje drie jongen waarvan twee mannen en weer beide mannen zwartwang grijs. De jonge pop liet duidelijk meer zwarte wangen zien dan de moeder. Het derde nestje was een copy van tweede. De twijfel sloeg toe, zou deze zogenaamde split pop dan toch een volle zwartwang zijn ? Door de pop aan een gewone grijze man te paren en de jongen hiervan (welke dus split zouden zijn voor zwartwang) aan zwartwangen te paren kweekte ik inderdaad uit alle koppels zwartwang zebra-vinken Voor mij was duidelijk dat de bedoelde pop, hoewel dit nauwelijks getond werd, een volle, homozygote, zwartwang was. Op dit moment werd ook duidelijk dat de kweek van goede zwartwang grijze zebra-vinken en lange weg zou zijn van steeds maar weer selecteren van het beste, om zo stapje voor stapje de kwaliteit te verbeteren.

2. Zwartwang grijs (man)

3. Zwartwang grijs (man)

4. Zwartwang grijs (man)

5. Zwartwang grijs (man)

De kweek

Zwartwang grijze zebra-vinken kweken wil zeggen selecteren en verbeteren. Steeds weer dienen fouten gecompenseerd te worden.

Wanneer u er toe overgaat zwartwang grijze zebra-vinken te kweken is het goed u af te vragen of u een geduldig mens bent. Bent u dit niet dan zal de zwartwang grijze kleurslag u waarschijnlijk meer teleurstelling dan plezier brengen.

Maar stel u bent zo geduldig dan is het volgende het voorstel:

Maak gebruik van de sterke punten van de mutatie:

- De zwartwang grijze is een vogel met veel kleurcontrast.
- De variatie breedte van de mutatie is groot dit nutten we uit.
- Door gebruik te maken van de intensief factor kunnen in het algemeen mooi getekende vogels gekweekt worden.

Er moet rekening gehouden worden met de zwakke punten van de mutatie:

- Neiging tot smalle vogels.
- Snelle reactie op slechte selectie.

In ons bestand zwartwangen zoeken we de twee beste broers uit die er maar te vinden zijn. Deze vogels kenmerken zich, in volgorde van prioriteit door:

- Maximaal bezit aan eumelanine aan de basis van de veer. Hier selecteren we zeer, zeer streng op.
- Mooie witte ronde stippen in de flanken. (Dit zijn in het algemeen kort bevederde, intensieve vogels)
- Een zo goed mogelijke kleur grijs van rug en vleugeldek.
- Een zo goed mogelijke kleur wit in de buik.

- Bij overblijvende keuze mogelijkheden de fysiek beste vogel.

Als partner gaan we op zoek naar drie grijze zussen of in ieder geval drie poppen uit een zeer nauw verwante homozygote grijze stam:

Deze poppen dienen eigenlijk top vogels zijn. Deze poppen kenmerken zich, in volgorde van prioriteit door:

- Fysieke top kwaliteiten, met name de breedte van de vogels dient optimaal te zijn.
- Half lang tot lang bevederde vogels.
- Vader en broers tonen prima intensief gekleurde kastanje bruine flanken en diep bruine wangvlekken. Dit wil zeggen dat deze poppen de eigenschap hebben om veel melanine in de wang flank af te zetten. Deze eigenschap is nodig voor goed doorgekleurde zwarte wangen en flanken van de zwartwang grijze kleurslag.
- Prima grijze kleur van het rug en vleugeldek.

Het doel van het eerste jaar, de F1 generatie is:

- Kweekvogels kweken.
- Splitvogels kweken.
- Geen haast te hebben.

De eerste generatie ontstaat door een van de broers aan iedere pop te paren. Bij deze eerste generatie gaat het ons enkel en alleen om de mannen. Alle mannen in de F1 generatie zijn split voor zwartwang: Bij de selectie van deze F1 mannen zoeken we naar de volgende vogels:

- De beste fysieke eigenschappen.
- Een diepe kastanje bruine flankkleur en een diepe oranjebruine wang kleur.
- Een goede grijze rug en vleugeldek-kleur.
- De lente van de veren is half lang tot intensief.

Het doel van het tweede jaar, de F2 generatie, is gelijk aan het eerste jaar:

- Kweekvogels kweken.
- Splitvogels kweken.
- Geen haast te hebben.

De F2 generatie ontstaat door de F1 mannen te paren aan de grijze poppen welke ook gebruikt werden om de F1 generatie te kweken.

Stel dat de F1 man als moeder pop 1 heeft dan wordt deze gepaard aan pop 2 en 3. Zo wordt de F1 man, met als moeder pop 2, gepaard aan pop 1 en 3 en tenslotte F1 man, met als moeder pop 3, gepaard aan pop 1 en 2. De F2 twee generatie welke op deze wijze wordt gekweekt bestaat voor 50% uit mannen en poppen split voor zwartwang en voor 50% uit mannen en poppen welke homozygoot grijs zijn en niets meer met zwartwang hebben te maken.

Het is nu van belang om deze F2 generatie te selecteren op het al dan niet split voor zwartwang zijn en vervolgens op de kwaliteit criteria welke overeenkomen met de selectie criteria voor de F1 generatie.

Of vogels uit de F2 generatie split voor zwartwang zijn is eigenlijk niet te zien. Soms zal de oogstreep aan de wangzijde iets uitlopen en zal bij de mannen in flank een beetje zwart te eumelanine nabij de borstband zichtbaar zijn. Dat echter hiermee een vogel split voor zwartwang is staat niet vast.

Het doel voor het derde jaar is dan ook een controle generatie.

Zebravinken

We paren de F2 generatie aan zwartwang grijze vogels, zowel mannen als poppen. Indien uit een dergelijk koppel zwartwangen worden geboren weten we dat de gebruikte F2 vogel split is voor zwartwang. Worden er geen zwartwang grijze geboren dan behoort de gebruikte F2 vogel tot de vogels welke niet split zijn voor zwartwang.

De vogels welke behoren tot de controle generatie hebben voor ons verder geen waarde en worden verder niet in de kweek betrokken.

De F2 generatie waarvan we nu zeker zijn dat het grijze zebravinken zijn split voor zwartwang worden geselecteerd op de eerder aan gehaalde criteria, waarbij de voorkeur uitgaat naar kort tot halflang bevederde vogels.

Aan het einde van het derde jaar en in het vierde jaar kan de F3 generatie gekweekt worden. De koppels zijn af-

6. Zwartwang grijs (pop)

komstig uit de F2 generatie welke split is voor zwartwang zowel de mannen als poppen.

Wanneer nu F2 man met als moeder pop 1 en als grootmoeder pop 2 gepaard wordt aan een F2 pop met als moeder pop 3 en een grootmoeder pop 1 of 2, blijft onze verwantschap voldoende beperkt om "inteeft" problemen te voorkomen.

De zo gekweekte F3 generatie zal voor 25 % bestaan uit zwartwang grijs, voor 50% uit grijs split zwartwang en voor 25 % uit homozygoot grijs. De nu gekweekte zwartwang vogels zullen als onze selectie steeds voldoende is geweest een behoorlijke kwaliteit tonen.

Indien met de tweede zwartwang grijze broer gedurende deze tijd een zelfde kweekwijze is gevolgd zal in het vijfde jaar mogelijk zijn om de F3 generatie uit deze twee lijnen onderling te paren.

Voor de volhouder kan echter ook een paring geschieden de met oorspronkelijke poppen 1,2 en 3 (wanneer deze nog beschikbaar zijn om zo tot verdere kwaliteit verbetering te komen.

Tekst en foto's
Berend Bosch.

Toelichting bij de foto's:

Foto 1: 1-0 Zwartwang grijs.

Hoewel niet volledig in tentoonstellingsconditie toont deze foto een zwartwang grijze man van goede kwaliteit. De kenmerkende zwartwang inscriptie komt bij deze vogel goed tot uitdrukking. Een mooi egaal diep zwart gekleurde wang en flank. De flank is op deze foto niet volledig strak van bevedering. De stippen in de flank zijn mooi helder en rond. De buikkleur is fraai, wat de totale vogel een mooi contrast geeft. De rugdekking mag niet iets meer egaliteit tonen. Kortom een vogel met mogelijkheden.

Foto 2: 1-0 Zwartwang grijs.

Deze foto toont dezelfde man als foto 1. Goed zichtbaar is bij deze vogel de mooie strakke borstband. Het is wel van belang dat deze borstband niet breder wordt. De zebratekening op de keel is scherp en contrastrijk.

Foto 3: 1-0 Zwartwang grijs.

Ook deze foto toont een zwartwang grijze man echter van geheel andere kwaliteit. De wang is aan de randen niet volledig zwart. In de flank is nog enig bruin te herkennen. Dit is een aspect waar men streng op dient te selecteren. Achter het oog zijn de randen van veren erg donker van kleur waardoor een soort zebratekening zichtbaar wordt. Aan de basis van de snavel zijn de gevolgen van snavelmijt zichtbaar. Hoewel dit de vogel een negatieve uitstraling geeft, is het goed te behandelen. Binnen korte tijd kan de vogel geschikt gemaakt worden voor een tentoonstelling. Krab de losse oranjeachtige schijvers, welke los zitten, van de snavel en wrijf vervolgens de snavel ruim met vaseline in. Een andere methode is om de vaseline te vervangen door een druppel Anti-luchtpijnlijm van Bogenia. Wanneer we deze behandeling, om de paar dagen herhalen zal de snavel in korte tijd weer gaaf zijn.

Een ander aspect waar men wat aan kan doen zijn de gebogen staartpennen. Wanneer deze korter zijn in de stroom van kokend water worden gehouden zullen deze pennen weer nagenoeg de oorspronkelijke vorm aan nemen.

Foto 4: 1-0 Zwartwang grijs.

Hoewel fysiek een aardige vogel mist deze zwartwang grijze man een deel van de flankbevedering. In de wangen zijn enkele rup-puntjes zichtbaar. Juist bij deze kleurtag valt dit extra op. Door met een pincet de rup-puntjes plat te knippen zullen deze isolaten en verdwijnen. Bij deze vogel valt op dat het wit tussen oog- en snavelstreep ver omhoog richting schedel loopt. Hier dient streng op geselecteerd te worden.

Foto 5: 1-0 Zwartwang grijs.

Een vrij algemeen probleem bij de zwartwang grijze kleurtag wordt bij de foto van deze man zichtbaar. Aan het einde van de flank vervagen de stippen, de vorm is niet meer rond. Het mooie contrast van de zwarte flank met ronde witte stippen verdwijnt. Wanneer hier niet streng op geselecteerd wordt zal dit van kwaad tot erger worden.

Foto 6: 0-1 Zwartwang grijs.

Deze zwartwang grijze pop toont erg veel roodbruin phaeomelanine in de buik. Dit is tevens als een bruine was in de rugbevedering zichtbaar. Daarnaast toont deze pop bijna perfecte wangen een kwaliteit welke slechts zelden wordt aangetroffen. Wanneer men naar dit soort goed getekende poppen kijkt blijkt dat erg vaak ook in de flanken wat vlekkenige zwarte vlekken zichtbaar worden. Eigenlijk zou het advies moeten zijn deze vogel in te zetten voor de kweek van de zwartwang bruine kleurtag. Dit is echter binnen de context van dit artikel niet aan de orde.

Handopfok van schamaliijsters

Schamaliijster (man)

Recht uit het ei leggen we ze in een kistje waarin men een fles wijn bewaart. We leggen daarin een ijzere kruik. Waar normaal de hals van de fles zit, leggen we een flanelen doek. Daarop leggen we make-upvatjes waartussen we de jonge schamaliijsters doen. We zorgen wel dat ook tussen de kruik en de jonge schamaliijsters een stukje doek ligt.

Om de 4 uur doen we nieuw heet water in de kruik. De laatste warme kruik doen we om 11-12 uur en de eerste kruik vullen we om 5 uur. Dat blijf je zolang doen totdat ze zichzelf warm kunnen houden.

Na ongeveer een week halen we de make-upvatjes weg en dan liggen ze alleen nog maar op een flanelen doekje, dat we over de jonge schamaliijsters terugslaan.

Na een dag of 10-12 zetten we de jonge schamaliijsters in een bloempot met hooi en eventueel een flanelen doekje. Voor driekwart leggen we het doek over de jongen heen (zeker 's nachts). Over de bloempot zetten we een ronde traliekoel met net boven de bloempot een zitstok. Zodra de vogels het nest verlaten, halen we de bloempot eruit en dan leggen we op de bodem wat takjes van kronkelhazelaar waarop ze kunnen zitten. Ze gaan vrij vlug op de

stok zitten die we boven de bloempot hadden geplaatst. Leg 's nachts een handdoek of tafellaken over de gehele kooi want ze worden zeer onrustig 's nachts. U kunt ze ook verplaatsen naar een grote kooi. We hebben het met de hand grootbrengen uit noodzaak gedaan, want de ouders goiden de jongen steeds uit het nest.

DE VOEDING VAN JONGE SCHAMALIJSTERS

We voeren de jonge schamaliijsters met een pincet. De eerste dag voeren we miereneitjes. Laat een klein beetje carmix aan de pincet plakken en doe er dan een miereneitje bij.

Voer regelmatig om ongeveer een half uur (dit is gevoelsmatig).

Wacht even op de luier (die moet in een vlies zitten). Pak dit vlies met een pincet. Voer NIET teveel. Voer liever meerdere keren een beetje dan een paar keer heel veel. Voer ook niet elke keer als ze erom roepen, want dan kunt u er bij blijven staan.

Als alles goed gaat na die eerste dag, voer dan miereneitjes met buffalo's.

Druk eerst de buffalo dood met uw pincet en voer dat. Maar wissel dit wel af bijv. 2 miereneitjes, 1 buffalo, 2 miereneitjes, 1 buffalo enz. Dit verhoogt u naargelang de vogels groter worden.

We haalden 's morgens een eierdopje miereneitjes uit de diepvries.

Daar doen we een mespunt carmix bij en dat roeren we door elkaar, zodat het aan die miereneitjes plakt.

Dus de eerste 4 a 5 dagen voeren we miereneitjes vermengd met carmix en buffalo's. Daarna voegen we er nog tahoe, witte meelwormpjes en pinky's aan toe (witte meelwormpjes doodrukken of halveren).

Als ze na een dag of 12-13 uit het nest zijn, blijven we ze nog zeker 2 weken voeren totdat ze zelf eten.

Als ze uitgevlogen zijn, zetten we in de kooi een bakje of schaalje voer neer, dat ze later als ze volwassen zijn te eten krijgen. Door dit voer mengen we miereneitjes, buffalo's en pinky's. Dit voeren we in hele kleine hoeveelheden.

We voeren al onze volwassen schamaliijsters: CèDè-mix, CèDè-briljant en af en toe meelwormpjes, pinky's en tahoe. En dit is het voedingschema dat wij hebben toegepast.

Tekst: H. van Elderen

Foto: Jan Blasman

E-mail adres:

hgvanelderen@zonnet.nl

Over kanaries gesproken

Resultaten van het kweekseizoen 1999

Zo rond half jzuli zijn de meeste kanariëkwekers wel zover, dat ook de laatste ronde erop zit. Zij die in januari zijn begonnen, hebben de nakomelingen vrijwel door de jeugdruï en een inventarisatie kan beginnen. Hiermee bedoel ik, dat er eigenlijk een voorselectie wordt gehouden en wordt gekeken, welke vogels eventueel geschikt zijn voor de tentoonstelling en voor de kweek en welke uitsluitend voor de kweek aangehouden moeten worden. De bonte en minder snel groeiende vogels zijn reeds in een vroeg stadium van de hand gedaan, zodat de beschikbare ruimte voor de achterblijvers zo groot mogelijk is.

Ofschoon er bij collegakwekers andere geluiden zijn te horen, ben ik zeer tevreden over het afgelopen broedseizoen. Uit een totaal aantal van ruim 250 jonge vogels, is best een behoorlijke klasse aan tentoonstellings-

vogels samen te stellen, zoals het er nu uitziet. En daar kweken we toch voor?

Per kleurslag worden de vogels uitgevangen en in een looper of in tentoonstellingskooien gedaan. Door eerst de kleurslag en het ringnummer op te schrijven, is de herkomst in de kweekadministratie terug te vinden.

Beginnende bij de vetstofvogels:

A. geel: het merendeel is dit jaar intensief. De schimmelvogels zijn te hooggeel, dus niet geschikt voor de TT. We vragen alleen schimmelvogels met (enkelvoudig) zachtgeel. Bij 80 % intensief, dus 20 % fijn schimmel, zijn deze vogels te gebruiken voor de kweek van goudgeel. Goudgele mannen scoren veelal beter dan de poppen, die vaak wat matter (iets melig) zijn.

B. recessief wit: het gebruik van een forse man met een goede brede kop heeft grote vogels opgeleverd. De bevedering is vrij kort en goed gesloten. Erg belangrijk om op te letten! De kruising van deze man met een Duitse kuif heeft helaas voornamelijk vogels zonder kuif opgeleverd, dus de zogenaamde kuifbroed. Uit 9 witten is overigens best een TT-stam samen te

Kanarie: Bruin Pastel Geel Intensief

stellen. Het voordeel is hier dat zowel mannen als poppen ingezonden kunnen worden.

C. geel mozaïek: bij deze kleurslag wordt in de richting van de poppen gekweekt, waardoor de mannen vooral door een niet compleet masker meestal geen TT-vogels zijn. Mannen met een 'gespleten' masker en een heldere witte rug worden voor de kweek aangehouden. Dit jaar is de verhouding mannen/poppen 50/50. De poppen, die in het verleden wat iele kopjes hadden, hebben nu de forse kop van de nieuw aangeschafte man, dus een duidelijke verbetering! Door de juiste voeding is het geel goed helder en sprekend aanwezig op schouders en stuit. Ondanks een redelijk korte bevedering bij beide ou-

Kanarie: Geel Intensief

ders is er toch een enkele nakomeling met lichte lumps. Een steeds terugkomend probleem in deze kleurslag.

Vogels uit de pigmentserie:

D. agaatoopaalmozaïek: ook hier de kweek gericht op de poppen. Evenals het voorgaande jaar weinig poppen, jammer. De poppen tonen een goede mozaïektekening. Ook het geel is mooi helder. Door het speciale zaadmengsel dat wordt verstrekt, is de geel/oranje tint verdwenen. Enkele mannen benaderen hier de standardeisen ook vrij redelijk, dus ook maar een type 2 naar de show.

E. zilveragaatopaal: de meeste komen uit opaal x split/opaal, dus zijn er ook een aantal zilveragaten. Voor beide kleurslagen geldt dat we de mannen en poppen nu reeds kunnen onderscheiden. De poppen laten nog wat bruinbeige zien. De mannen zijn goed helder van zilvertint. De tekening in rugdek is redelijk duidelijk, smal en kort voor een schimmelvogel. Ook de flanktekening is aanwezig. De kleur van de opalen is licht blauwgrijs. Door het gebruik van vogels met zowel de dominante (met aanslag) alsook de recessief witte bijkleur zijn van beide kleurslagen nakomelingen aanwezig. Voor het samenstellen van een TT-stam wat nadelig, omdat zij niet samen in één stam mogen. Dus voor het volgende seizoen uitsluitend recessieve exemplaren aanhouden, nu er voldoende onverwante kweekstellen zijn te maken.

F. agaatvooropaal: met 1 koppel gebroed nl. agaat/ivoor en opaal maal agaatvooropaal met weinig schimmel. 1 agaatopaal is te hooggeel, dus geen TT-vogel, wel mogelijke kweekvogel. Als dit een man is, is hij split voor ivoor. 2 x agaatvoor, poppen zijn hier TT vogels. 2 x agaatvooropaal met een goede schimmelverdeling zullen hun punten wel halen. Een mooie zachte kleurslag, die we te weinig tegenkomen op de shows.

G. bruinivooropaal: o.a. uit bruinivoor/opaal maal bruinivooropaal. Door de werking van de opaalfactor moeten de ouders maximaal bruin bezitten om van deze tint nog voldoende over te houden. Indien beide ouders bruinivooropalen zijn, kan zowel het bruinbeige alsmede de geelivoortint te ver teruglopen. Poppen zijn TT-vogels, mannenheb-

Kanarie: Bruin Opaal Wit

ben veelal te weinig bruin, waardoor ook de geelivoortint te nadrukkelijk aanwezig is. Ook begint het pigment vaak niet direct aan de snavel.

H. zilverbruinopaal: de grote zorg is ook hier om zoveel mogelijk (vloeiend) bruin op deze vogels te krijgen. We zien ze vaak nog te wit. Een oorzaak kan zijn, dat er met opaal maal opaal wordt gekweekt. Naar mijn idee is dit funest in deze kleurslag. Een volle opaal maal een split opaal die maximaal bruin bezit, geeft de beste resultaten. Of de man nu split is of de pop, maakt niet uit. Gelet op de resultaten op de shows een kleurslag, waarmee niet gemakkelijk hoog gescoord wordt, maar dat is nu juist de uitdaging!

I. bruinpastelivoor: ook in deze kleurslag moeten we de poppen hebben als TT-vogel. Zo bruin mogelijk en goed vloeiend in het rugdek. Ook de vleugel- en staartpennen moeten in kleur in overeenstemming zijn met het geheel. In borst, onderlichaam en flanken moet de bruinphaeomelanine goed aanwezig zijn en egaal verweven met de geelivoortint. Om zowel bruin als geelivoor in

voldoende mate op de vogel te krijgen gebruik ik een bruine man die split is voor pastel en ivoor. Deze wordt gepaard aan een bruinpastelivoor pop, die zo goed mogelijk aan de standardeisen voldoet. We zien hier dus een goede TT-vogel, die tevens geschikt is voor de kweek. Een kleurslag, waarmee goed te scoren is! Uit deze kruising kan bovendien een aardige bruine of bruinivoor pop komen, die eventueel ook naar de show kan.

J. zilverisabelpastel: een fraaie kleurslag, die ik kweek uit zilverisabel man split voor pastel maal een zilverisabelpastel pop. Omdat we hier te maken hebben met de witte bijkleur, hebben we de keus uit dominant en recessief wit. Over het algemeen wordt de dominant witte bijkleur gebruikt. Deze vogels moeten dus een minimale gele aanslag in de vleugels laten zien. Om hier geen storende aanslag te krijgen, is het kruisen met een vrij hooggele isabel of isabelpastel niet aan te raden. Mijn zilverisabellen uit de pastelkweek zijn dit jaar hoofdzakelijk mannen. Hun rugdek is wat streperig, waardoor ze niet voldoen aan de standardeisen voor kleurkanaries. Een zilver-isabel pop die een vrij goed

lichtbruin en vloeiend pigment bezit, zal echter wel goed scoren. We zien ze te weinig op onze tentoonstellingen!

K. goudisabel: deze kleurslag, gekweekt uit goudisabel maal isabel met weinig schimmel, heeft over het geheel vrij veel intensieve opgeleverd. De poppen zijn vaak niet echt helder tussen de bestreping. De mannen zijn dat wel, waardoor een smalle, korte en scherpe bestreping mooi uitkomt. Het probleem in deze kleurslag is de flanktekening. Deze is vaak wat minimaal. Door het inkruisen van bijv. een (goud)bruine kan hierin soms verbetering worden gebracht. De bestreping moet echter ook niet te donker van tint zijn, maar minimaal pigment bevatten. De poppen met een licht schimmelbezit zijn de partners voor de intensieve mannen in een volgend kweekseizoen.

Kanarie

L. zilversatinet: komen bij mij vrijwel altijd uit zilversatinet maal zilversatinet. Wel zijn de oudervogels zowel met de dominante als met de recessief witte bijkleur. De dominante zijn dan veelal split voor recessief. Ook hier is het verschil natuurlijk de aanslag in de vleugels die de dominante moet hebben en de recessieve juist mist. De keuring van deze kleurslag valt soms wat ongelijk uit. Ik bedoel hiermee, dat de ene keer de mannen hoog scoren en een andere maal de

poppen. De mannen zijn vaak helderder wit, terwijl de poppen een veel beter pigmentbezit laten zien. Let eens op de fraaie tekening (streepjes) op het kopje van een popje! Natuurlijk moet een zilversatinet altijd goed schoon zijn, ook rond de snavel.

Tot zover de gedachten-gang over mijn nakomelingen van 1999. Een proces, waarmee we eigenlijk dagelijks bezig zijn, zodra we het vogelverblijf binnenstappen. Steeds weer ontdek je nieuwe zaken bij het observeren van de vogels. Het blijft het hele jaar door een boeiende hobby

*Tekst:
Piet Wassenaar - Barneveld.
Foto's: Johan v.d. Maelen*

De training van het zang" wonder", de Spanish Timbrado, Anno 2000!

Vanwege de vele reacties op het vorige artikel over de Spanish Timbrado wil ik u graag vertellen hoe ik deze vogels train voor de competitie op de tentoonstellingen. Ik wil u deelachtig maken aan mijn ervaringen en hoop u daarmee enthousiast te maken voor dit zang- "wonder" dat in Nederland wellicht steeds meer liefhebbers in vervoering kan doen raken.

Dit jaar heb ik jammer genoeg een "late" broedperiode gehad omdat ik tweemaal verhuizen moest en derhalve ook de vogels tweemaal moest verhuizen. Door het late en kortstondige broedseizoen kom je eigenlijk tijd tekort om een goede voorbereiding te hebben voor de tentoonstellingen. Je kunt dit merken aan de zangontwikkeling die dan nog niet volledig is. De jongen zijn soms nog niet helemaal door de rui heen en andere zitten maar een beetje te "murmelen", wat ook wel "studeren" genoemd wordt! Na ongeveer vijf tot zes weken van tevoren geprobeerd te hebben de zingende mannen uit te zoeken, kun je stellen dat het geen eenvoudige opgave is reeds nu de zangers te definiëren en aan te wijzen voor de komende lokale tentoonstelling bij ons in Voorburg die de derde week van november heeft plaats- gevonden.

Omstreeks 21 oktober 2000 heb ik een twaalfstal jonge timbrado's in de vervoerskoffers opgekoooid en deze de eerste dagen een vijftal cen-

timeters uit de koffers laten staan waarna ik ze verder in de koffer heb geschoven met tenslotte de schotjes ertussen. Dit is gewoon in een hoekje van de tuinkamer gebeurd! Ik had gedacht ze misschien nog te mogen verhuizen naar de woonkamer, maar in dit spijk- splinternieuwe huis zal ik wat meer bosjes bloemen moeten meebrengen om dit voor elkaar te krijgen, denk ik!

Sommige timbrado's zingen halverwege november reeds leuk, maar een aantal vertikt het de zang ten gehore te brengen, als ik op de tuinstoel (ongeveer één meter vóór de koffers) plaatsneem. Als ik een kwartiertje heb zitten kijken en daarna weer verdwijnen, lijken ze dit te vieren met een zangfestijn. Geduld is dus nog even een schone zaak. Het is nu een kwestie van veel observeren en noteren wie de "schoonste" zang brengt.

Ik positioneer in de directe omgeving een viertal overjarige mannen, die de zang zullen moeten stimuleren en tegenover de koffers (in een TT-kooi)

staat de kampioen van vorig jaar lekker zijn best te doen. Hij gaat na ongeveer twee weken boven op de koffers en dan zullen ze het verder zelf moeten doen.

Gefaseerd voedingspatroon:

De voeding is in deze tijd lichtelijk aan het veranderen en wordt van lieverlee afgestemd op de competitie. Vraag me niet waarom ik alles zo doe, maar het lijkt mij het beste. Gedurende de kweek en de rui krijgen ze een gemengd voeder volgens de PKS methode (zie: "Voeding" op <http://home.wish.net/~tbeer/timbrado/show/train2000/.../postuur/voeding.html>), maar vanaf vijf weken vóór de tentoonstelling worden ze om de dag gewend aan een mengeling van raapzaad met zangzaad (50% x 50%) waarbij ik de verhalen over "het hennepzaadje" (waarmee de vogel dan volgens overlevering uren kan spelen tijdens de keuring) maar even laat voor wat het zijn. Als je dit gedurende de training nog niet hebt kunnen concluderen, dan heb je zitten slapen.

Als een vogel dit tijdens de trainingen niet doet, moet het wel heel gek lopen wil hij dit juist op die keuring doen die voor jou van belang is op die dag, op dat moment etc. Je kunt dan beter een staatslot kopen, lijkt mij meer kansen te hebben.

Vanaf 10 november 2000

Moet het langzamerhand zo ver komen dat de timbrado's de gehele dag verduisterd zitten en bij het verschijnen van licht direct geactiveerd worden. Veel aandacht wordt er nu geschonken aan het observeren en vergelijkingen maken. Het volstaat absoluut niet door er nu alleen bij aanwezig te zijn om het eten en drinken te verzorgen. In deze fase wordt ook de voeding enigszins aangepast en zal er begonnen moeten worden met het wennen van de vogels aan het "uitzetten" gedurende een bepaalde periode.

Ik heb de opstelling van een twaalfal jonge timbrado's nu veranderd en ze waf meer in de hoek (meer in de schaduw) geplaatst. In de ingebouwde kleppen van de vervoerskoffers zitten kleine ronde openingen en voordat ze worden "uitgezet", worden de koffers geheel verduisterd voor ongeveer 30 minuten. Dat is net zolang als op de tentoonstelling vlak vóór de keuring. De vogels zitten nu ver-

duisterd gedurende het grootste gedeelte van de dag en ook de "bijzitters" ofwel reserves zitten in de directe omgeving in de mannenkooien om er een beetje gang in te krijgen.

Ik heb als hulpmiddel bij de selectie een camera met monitor die mij helpt snel de vogels te kunnen selecteren, omdat ze toch niet altijd zichzelf zijn in de voorselectie als je er pal bovenop zit. Het zou natuurlijk zonde zijn als je de zaken verkeerd zou inschatten, dus is de hedendaagse techniek toch een leuk hulpmiddel. Mijn kinderen lachen zich rot en betitelen nu het een en ander als het "Big Brother" huis. Ach, ja, je moet er wat voor over hebben, nietwaar?

Het "uit"zetten:

Het uitzetten gaat toch wel zeker veertien dagen van te voren beginnen. Na een dertigtal minuten totale verduistering kun je volstaan met de vogels in het begin slechts een tiental minuten "uit" te zetten. Zet er gerust zes op elkaar en selecteer daar dan uit. De beste onderop en zo verder naar boven werken. Ik doe het gewoon in de hal van ons huis op een paar pakketten laminaat dat nog in de gang getimmerd moet worden. Wel heb ik de spiegel erachter afgedekt, anders zouden ze te veel worden afgeleid. Nauwlettend observeren en selecteren op de schoonheid van de zang. Nu ga je steeds intenser genieten van de zang die zij ten gehore brengen. Je krijgt al in dit stadium je favorieten en kunt niet genoeg krijgen van de zang.

Voeding:

De voeding is steeds gefaseerd aan het veranderen en wordt van lieverlee afgestemd op de competitie. Vraag me niet waarom ik alles zo doe, maar het lijkt mij het beste. Ik ga langzamerhand over op uitsluitend zaad en vanaf twee weken vóór de competitie krijgen ze uitsluitend een goede zangzaadmengeling met veel raapzaad.

Beloning:

Mijn beloning voor al dit werk is de zang waarop zij mij trakteren. Na een goede zangsessie krijgen zij van mij af en toe een miniem stukje appel dat ze gretig eten, of als "beloning" een héél klein beetje onkruidzaad.

Gasten:

Gedurende de trainingen en zangsessies maakt het mij niet uit wie er bij de vogels komt kijken en er even bij komt zitten. Ze moeten er maar aan wennen. De laatste tien dagen vóór een show sleep ik de koffers mee naar het werk of collega zangliefhebbers en zet ze daar uit. Andere gasten vragen een andere voorbereiding. Ik ga twee dagen vóór de show de kooien goed reinigen en met een anti-luismiddel bespuiten. Ze moeten geen "gasten" mee terug brengen, vindt u ook niet?

Tot slot:

De timbrado's hebben inmiddels de 1e show erop zitten en hebben alle een goed lied laten horen. De bekiers zijn niet zo belangrijk (wel leuk natuurlijk), maar de keurbriefjes met de opmerking "vlijtige zangers" en een score die er niet om liegt, geeft toch wel enige voldoening.

Tekst:

Theo Beerentenger

<http://timbrado.cjb.net/>

E-mail:

timbrado@canary.tmfweb.nl

Bel voor een gratis offerte:
0522-281776

Aluminium voliëres op maat gemaakt.

Standaard aluminium voliëres.

Onderdelen voor zelfbouw.

VRAAG NU ONZE GRATIS BROCHURE AAN!
TEL.: 0522-281776
OF KLIK OP INTERNET:
WWW.WALUVO.NL

Wanneperven
Holland
Tel: 0522-281776

De fabrikant voor dieren en hun liefhebbers!

TIMALIA

De redactie van de Speciaalclub van Insecten- en Vruchtenetende vogels wil in dit tweede artikel weer 2 soorten van de timalies aan u voorstellen. In het vorige artikel heb ik het belang verwoord van voldoende "eigen kweek" en de mogelijk- en onmogelijkheden die zich kunnen voordoen om tot eigen kweek te komen. Voldoende ruimte waarin zeker geen soortgenoten gehuisvest zijn, is toch wel een voorwaarde om zonder strubbelingen de kweekperiode succesvol te doen zijn. Dit geldt zeker ook voor beide soorten die hier beschreven zijn.

ROODWANGTIMALIE - *Liocichla phoenicea*

Algemeen

De roodwangtimalies bewonen de bosachtige bergheellingen tot 2000 m hoogte. Ze leven in de onderbegroeiing van de altijd groene wouden. Hun voedsel bestaat uit insecten en bessen. Tussen de seksen is (haast) geen verschil waar te nemen. In de broedperiode, van maart/april tot juli/augustus, leven ze paarsgewijs en dulden ze

geen soortgenoten in hun territorium. Van allerlei plantaardige materialen bouwen beide vogels een keurig komvormig nest. In mijn situatie vlochten ze met grasstengels en halmen de basis vast aan diverse twijgen; vervolgens werd het nest keurig afgewerkt met kokosvezel. Slechts een keer verkozen ze een ronde platte korf en bouwden daarin hun nest. Overeenkomstig de meeste waarnemingen bestaat een legsel uit 2 à 3 eieren, blauwgroen van kleur met verspreid wat bruine stippen. Bij mijn koppel broedde,

zover ik heb kunnen waarnemen, enkel de pop behalve wanneer de pop een korte voederpauze nam en de man haar taak overnam. Wel was de man altijd vlak in haar nabijheid en sliep hij steeds op of bij de nestrand.

Aanschaf

September 1998 kon ik een koppel roodwangtimalies kopen dankzij een tip van een bevriende relatie, tevens lid van onze speciaalclub. Zover bekend was ik de derde eigenaar. Omtrent de vorige 2 eigenaars werd mij medegedeeld dat het koppel ooit 1 keer bevruchte eieren had gehad, maar nog nooit een jong uitgebroed. Belangrijk gegeven: een man en een pop dus!

Vogelverblijf

Nadat er nog flink getimmerd was, verhuisden mijn vogels op 2 mei '99 naar de buitenvluchten. Behalve de vermelde roodwang bezit ik enkele koppels timalies waaronder de Japanse nachtegalen en de roestnekkrombektimalies die ik straks zal beschrijven. Elk koppel zit afzonderlijk in een buitenvlucht van ± 5 à 6 m² met een hoogte van ruim 2m. De roodwangtimalies hebben de grootste vlucht van ruim 6 m². De bestaande sierbeplanting heb ik zoveel mogelijk gebruikt bij de inrichting waarvan de struiken over het algemeen nog laag waren. De beplanting moest opnieuw aanslaan hetgeen weer extra tijd vergde en hetgeen gekocht werd, was

Timalia: Bruinborst Ruficollis

natuurlijk evenmin voldoende hoog. Aan de vluchten zit (nog) geen nachthok. Achterwand en een zijkant is van houten vloerdelen, de andere zijkant van gaas en acrylglas als bescherming tegen de wind; voorkant en dak dubbel gaas en het geheel in de kleur groen. Wel hebben de vogels voldoende gelegenheid om een beschut plekje te vinden omdat boven voer- en nestplaatsen eveneens gewerkt is met (indien wenselijk verplaatsbare) acrylplaatdelen. 's Nachts branden om en om 2 lampen zodat de vogels altijd hun geliefde plekje kunnen terugvinden. Hierbij is het voor mij van groot belang dat de vogels niet plots schrikken van bijv. naderende katten die er elk etmaal rondstruinen. Met deze verlichting aan heb ik 's nachts namelijk nog nooit onrustige vogels ontdekt. Daar ik wel veel hinder ondervind van naaktslakken die in de avond- en nachtelijke uren van het universeelvoer komen smullen, loop ik iedere avond rond 23.00 uur door de vluchten om de voerbakjes te controleren en de bruine slakken weg te vangen. Geen vogel die opvliegt!

Fok

Binnen enkele dagen had het koppel in een sierstruik een schitterend nest gebouwd van grashalmen en kokosvezel. De grashalmen deden dienst als bevestiging en voor de rest was de binnenvoering van kokosvezels. Op 2 juni vond ik een ei op de grond. De volgende dag had de pop het tweede ei in haar nest gelegd. Er kwam er geen meer bij. Op 6 juni nestcontrole waarbij ik al ging twijfelen; ik wist het, maar je wilt het nog even niet geloven. Het was uiteraard onbevucht. Toch heb ik de pop met rust gelaten en op 16 juni is het ei door een van de ouders uit het nest verwijderd. Gezien het verleden liet ik de pop rustig zitten. Het ei was ruim 2cm groot en over het geheel ietwat gespikkeld. De pop bleef rustig op het nest zitten als ik binnenliep om te verzorgen. De man reageerde onrustiger en dook steeds weg achter een struik. Daar ik de vogels zo min mogelijk wilde storen, heb ik het nest laten zitten; wel heb ik tegen de onderkant insecticide gespoten uit voorzorg. Op 22 juni kon ik een bevestiging waarnemen. Bepaald baltsgedrag dat ik kon waarnemen, was het tot tien keer toe herhalen van wiet-wiet geluiden/gezang, daarbij het omhoog wippen van de staart met in een soort ovaal hangende/staande de vleugels; dit alles in de buurt van de pop. Op 23 en 24 juni legde de pop opnieuw 2 eieren. Slechts één was bevrucht. Als klap op de vuurpijl raasde enkele dagen voor het uitkomen een verschrikkelijk noodweer met hagelstenen over Limburg.

Boven het nest hing ter bescherming - zoals vermeld - een acrylplaat ter grootte van 1m². Ondanks mijn twijfels lag op 8 juli het eerste jong in het nest. Het was grijszwart en had enig dons. De pop voerde het jong goed en het groeide prima. 12 juli kon ik ringen met ringmaat 4 mm. De ring was vooraf met zwarte viltstift bewerkt en bovendien voorzien van ventielslang. De oogjes gingen al open en de eerste pennen zaten. Op 20 juli vloog het jong uit. Het keerde niet terug naar het nest, maar bleef wel in de buurt. Toen de ouders met een nieuw nest begonnen en dit nagenoeg klaar hadden, zat het jong wel steeds in dit nieuwgebouwde nest en bevuilde uiteraard de boel. Toch werd het niet verdreven; de ouders bleven het uitstekend verzorgen, want ik heb het jong eigenlijk geen enkele keer om voedsel zien/horen bedelen. Zelf maakten ze behoorlijk lawaai, als ik tijdens de verzorging te dicht in de buurt kwam. 's Nachts slapen ze met z'n drieën zij aan zij en zover ik heb kunnen waarnemen het jong in het midden. Het is bij nestbouw gebleven en het gesjouw met nestmateriaal werd minder tegen eind augustus.

Opfok

Tijdens de opfok kregen de vogels extra porties pinky's, meelwormen (bij voorkeur witte) en buffalo's. Verder miereneitjes en krekels. Miereneitjes, krekels en pinky's uit de diepvries; buffalowormen levend en meelwormen zowel levend als diepvries. Aan het opfokvoer voegde ik dagelijks een mespunt mineralen en vitaminen toe. Gistocal van Beaphar en het vitaminepreparaat Nekton-S. De krekels waren steeds het eerst op, vervolgens de meelwormen en tenslotte de pinky's en de levende buffalo's. Tijdens de opfok kon de man behoorlijk tekeergaan als de pop "te lang" van het nest wegbleef. Ik heb niet precies kunnen vaststellen, wanneer het jong helemaal zelfstandig at. Wel bleek dat het jong een voorkeur had voor pinky's en in mindere mate voor ontdoode meelwormen en krekels. Levende meel- en buffalowormen bleven tot het laatst liggen. De voorkeur voor pinky's werd later trouwens door een andere succesvolle kweker van de roodwang bevestigd. Om de vogels beter op kleur te krijgen voer ik de meel- en buffalowormen met een mengeling van eivoer met/zonder roodfactor. Voorts krijgen de vogels dagelijks vers en/of diepvriesfruit zoals: kers, braam, tomaat of vlier vermengd met appel. Tot slot rest mij nog te vermelden dat ik geen vaste voederplek aanhoud, maar een drietal plaatsen die afwisselend gebruikt worden. Tot zover dit fokverslag.

De tweede soort die ik in dit artikel wil beschrijven is de

ROESTNEK-KROMBEKTIMALIE - *Pomatorhinus ruficollis*

Algemeen

Kenmerkend voor de roestnekkrombektimalie is de lange omlaag gebogen gele snavel en tamelijk lange staart. Rugdek en staartveren zijn lichtbruin (in termen van hout- en fi-neertinten: eiken midden). Man en pop bezitten een witte keel met een borst die verticaal gestreept is. Eigenlijk een lichtbruine borst met fel witte strepen bij de man en bij de pop een veel meer vloeiende en melige borst(bestreping). Het zijn schuwe vogels. Ze leven op of vlak boven de grond, in dicht struikgewas, af en toe iets hoger vliegend. Enorm snel en behendig schieten en hippen ze van tak naar tak en bij mijn kweekstel heb ik gezien dat ze dol zijn op een lekker zonnebad.

Aanschaf en huisvesting

Tijdens de jaarlijkse clubshow van '99 in Waalwijk heb ik 2 mannen gekocht - het was geen stel, ze hadden wel een seizoen als stel bij elkaar gezeten - en dankzij een tweede clublid kon ik een koppel samenstellen. Van de 2 mannen werd eentje bestempeld als zeer agressief. Vandaar dat in de thuissituatie de 2 mannen en de pop gescheiden werden opgekooit. Na enkele dagen bleek de dominante en agressieve man wel interesse te hebben in de pop. Door het gaas probeerde hij de pop te voeren en al gauw slapen ze naast elkander, alhoewel nog even gescheiden door het gaas. Na enige zekerheid omtrent een voorspoedige afloop heb ik beide bij elkaar gezet en het klikte prima.

Fok

Aanvang maart heb ik het koppel apart in een van de buitenvluchten gezet en enkele dagen later, op 17-03-00, zag ik beide reeds sjouwen met nestmateriaal. In de open vlucht van 3x2x2m staan allerlei lage struiken, heesters, enkele varens en (sier)grassen. Dit alles gewoon in de volle grond. Tegen de houten achterwand hingen nestkasten die qua grootte en vorm verschillen, verder enkele blokken, omdat men mij vertelde dat deze vogels holenbroeders zijn. Geen enkel interieur van de nestkasten en blokken bleek mooi genoeg voor ze. Wel gingen ze op een van de nestkasten hun nestmateriaal deponeren.

Op 18-03 heb ik nog pal ernaast een bloempot bevestigd, maar deze bekoorde evenmin. Op 19-03 probeerde ik het met een open plantenbak op de uitverkoren nestkast. En warempel, ze gingen deze plantenbak van boomschors gelijk volstoppen met lange grasvezels. Deze verdorde vezels waren in hoofdzaak van het groen van vorig jaar. Binnen 3 dagen was een schitterend nest klaar.

Of de weersomstandigheden de boosdoener waren, blijft een raadsel, maar twee weken lang gebeurde er niks. Het nest was wel behoorlijk nat geworden en bijgevoeg heb ik er een plastic plaat boven bevestigd.

Op 06-04 lagen drie eieren in het nest. De pop zat regelmatig op het nest en vanaf 07-04 ging ze vast broeden. Zover ik kon nagaan, broedde alleen de pop. De 4 eieren waren bevrucht en enkele dagen voor het uitkomen van de jongen begon ik als gewoonlijk met extra levend voer. De weersomstandigheden waren nu totaal omgeslagen. Vanaf 19-04 mooi "zomers" lenteweer, hetgeen mij alleen maar positief stemde.

Op 20-04 vond ik een jong nog in leven in de eidop op de grond. Het jong had een vrij grote eizak aan de broek hangen, hetgeen misschien duidde op een niet helemaal volgroeid zijn. Op 21-04 waren de overige drie eieren uit het nest verdwenen. Geen jong te bekennen. Wel lagen er diverse eischalen in de vlucht. Deze teleurstelling moest natuurlijk even verwerkt worden.

Het koppel vernielde het nest gedeeltelijk, maar begon het meteen weer te repareren. Grote temperatuurschommelingen, een grote vochtigheid tijdens de groei van de jongen en/of het extra levend voer voor de aanstaande jongen waren misschien debet aan de mislukking. Al heel snel hadden beide een 2e legsel.

Vanaf 28-04 zat de pop weer op 3 eieren, maar na enkele dagen verliet ze het nest. Weer werd het nest gedeeltelijk gesloopt.

Vanaf 09-05 miste ik de pop en op 10-05 ging ik op onderzoek. Even vreesde ik voor iets ernstigs, maar tijdens inspectie van de begroeiing, hetgeen stap voor stap diende te gebeuren, kwam ik tot de ontdekking dat het stel gewoon op de grond in een hoek van de vlucht een nest had gemaakt. Dit nest lag geheel in het schaduwgedeelte van de vlucht en mogelijk hebben mijn nestkasten en blokken teveel in de zon gehangen. Wie kan het zeggen? In het nest lagen 3 eieren. Boven het nest heb ik meteen op het gaas een plastic plaat bevestigd en omdat het nest helemaal in een hoek lag, ook deze hoek tot ± 1m hoogte afgeschermd met glasplaten tegen

mogelijke plensbuien. De man vloog regelmatig naar het nest toe en ging de pop zelfs voeren. Tijdens de laatste dagen van de broedperiode ging de man de pop aflossen met broeden of nam haar plaats in, als ze rondvloog. Op 23-05 werden van dit 3e legsel 2 jongen geboren; 1 ei was zoek. De pop kwam regelmatig naar de voerbak, maar meestal vloog de man met voedsel naar het nest. De 5e dag kon ik ringen met 3,5mm; 3,2mm lukte niet meer/één pootje werd al beschadigd. Beide ouders voerden voorbeeldig, aarzelden wel als ik op enkele meters toekeek.

Op 03-06 vlogen de twee jongen uit, vlak voor een stevige onweersbui. Uit het zicht en verstoppt onder het gebladerde hebben ze het beide overleefd.

Ze waren over het hele lichaam lichtbruin van kleur en onder de borst crèmeachtig lichtbruin. De oogstrepen waren al duidelijk aanwezig. Het beschadigde pootje (2 teentjes) van een der jongen eveneens. Een drietal dagen sliepen de oudervogels in de buurt van de jongen, op enkele decimeters afstand. Blijkbaar in het zicht. Op 07-06 zaten de ouders niet meer vlakbij. Nestcontrole was heel goed mogelijk, maar vanaf het moment dat de jongen uitvlogen, duldden de ouders mij niet meer in hun buurt. Ze gingen hevig tekeer en namen een flinke dreighouding aan met schijnbaar vallen.

Na half juni begonnen de jongen een borstekening te krijgen overeenkomstig de man. Aan het lossere jeugdekled en de ring was snel te zien welke de jongen waren. De jongen zaten overal aan te pikken, genoten eveneens van een zonnebad en ook na 5 weken kregen ze nog steeds voedsel toegestopt. Van erigerlei agressie was totaal geen sprake. Wel verdenk je de man er soms van, als ze met name tijdens een regenbui met z'n drieën door de vlucht scheren. In deze periode hadden de ouders een nieuw nest gebouwd in een nestkast en voor mij was het duidelijk dat de pop op haar 4e broedsel zat.

Bij nestcontrole op 05-07 moest ik vaststellen dat in de betreffende nestkast geen pop en eieren te bekennen waren. Plots schoot ze vlakbij uit de struiken vandaan en op zo'n 10 cm boven de grond rustte in de twijgen van een verdorde klimmer een mooi nest met 5 eieren erin. Drie of vier dagen eerder had ik ze nog op een stekje zien slapen, terwijl de jongen steeds op hun vaste plaats sliepen.

Op 17 juli lagen 3 jongen en nog 1 ei in het nest. Deze jongen heb ik na 4 dagen geringd en eind juli vlogen ze uit. Op het moment van ringen was het overgebleven ei ook uit het nest verwijderd.

Nestbouw

Uit bovenstaand fokverslag blijkt dat deze vogels fervente bouwers zijn. In een ommezien hebben ze een nest klaar en het lijkt er haast op alsof ze je met een eerste bouwsel in de maling willen nemen, terwijl ze gelijktijdig een nieuwe "woning" betrekken. Het nest heeft een speciale vorm en is binnenin met wat fijner materiaal zoals kokosvezel netjes afgewerkt. Aan de buitenkant is het minder mooi, zelfs ietwat losjes. Het is gemaakt van diverse plantendelen als grashalmen en siergras, varens en verdorde bladeren. Het is beneden bolvormig, naar boven toe ietwat lijkend op een s-bocht, met de ingang zijdelings.

Voeding

Behalve universeelvoer krijgen de vogels dagelijks een portie diepvriesvoedsel bestaande uit pinky's, meelwormen, buffalo's en af en toe enkele krekels. Aan elke portie voeg ik een ruime mespunt mineralen en vitaminen toe (Gistocal van Beaphar), tevens wat vitaminen van een multi-preparaat (Nekton-S), een lijkje Spirulina en zo'n twee keer per week een mespunt nectarpoeder. Voorts dagelijks iets van fruit, meest appel, kers en/of tomaat. In de opfokperiode werd dit menu uitgebreid met miereneltjes gedurende de eerste paar dagen en na verloop meer pinky's, meelwormen (diepvries en levende, liefst pas vervelde) en krekels. De buffalo's vonden ze minder lekker en van het fruit aten ze ook maar minimaal.

Voedseldieren

De levende meelwormen voed ik met eivoer met roodfactor, het overblijvende universeel en een stuk appel en/of wortel. Meelwormen die ik in de diepvries bewaar, zet ik eerst een etmaal op bovenstaande voeding. De gekweekte krekels krijgen behalve een blokje appel en/of wortel alleen kuikenopfokvoer.

Met deze 5 jongen van de roestnek-krombekimalie en de eerder beschreven roodwang is de wijze van kweken geslaagd te noemen.

In het belang van ons allen is de uitwisseling van ervaringen een must en hoopt de redactie van de specialclub van Insecten- en Vruchtenetende vogels op reacties uwerzijds.

*Fokverslag tekst: P.J. Heijenrath
Secretariaat en Redactieadres
specialclub: P.J. Heijenrath,
Julianastr. 24, 6351 GC Bochtoltz*

Foto:

E-mail:

pierre.heijenrath@worldonline.nl

Cobaltvleugelparkiet

(*Brotogeris cyanoptera*)

Deel 7

Algemeen

De cobaltvleugelparkiet, of kobaltvleugelparkiet, wordt officieus ook wel blauwvleugelparkiet genoemd. Dat is een ongelukkige gewoonte, aangezien die naam verwarring veroorzaakt met de eigenlijke blauwvleugelparkiet (*Neophema chrysostoma*). De cobaltvleugelparkiet heeft drie ondersoorten: *Brotogeris cyanoptera cyanoptera*, *B. c. beniensis* en *B. c. gustavi*. Alleen de nominate ondersoort komt in Europa voor. Mij is zelfs geen melding bekend van andere ondersoorten.

In het wild

De cobaltvleugelparkiet met zijn ondersoorten wordt beschouwd als not globally threatened (Del Hoyo, 1997), niet wereldwijd bedreigd. De soort is geplaatst op Appendix II van CITES, net als alle andere *Brotogeris* soorten.

Importen/exporten

Importen van deze vogels zijn de laatste tijd niet talrijk geweest. In 1999 kwam voor het eerst in tijden een grote groep van deze soort naar Nederland. Hopelijk wordt met deze soort meer succes geboekt dan met veel andere soorten, anders is ook deze partij zo spoorloos verdwenen. Van september 1997 tot september 2000 werden er 221 cobaltvleugelparkieten met een Nederlandse CITES invoervergunning in de Europese Gemeenschap geïmporteerd, alle afkomstig uit Peru.

Kweekresultaten in gevangenschap

Met deze soort is opvallend groot succes geboekt in Duitsland. Eén kweker is er in geslaagd een succesvolle stam op te zetten, waar veel kwekers hun vogels hebben kunnen betrekken. Vogels uit deze lijn zijn ook op de Nederlandse markt terechtgekomen, waar daardoor het gevaar van inteelt op de loer lag. Van de negen paren waarvan zes Nederlandse kwekers in de laatste tien jaar succesvol jongen grootbrachten, waren er zeven op de één of andere manier verwant aan de lijn van bedoelde Duitse kweker. De nieuwe importen en het inbrengen

van onverwante nakweek vogels uit andere landen hebben dit gevaar voor een belangrijk deel bezworen. Zelf kweekte ik van twee paren negen jongen, waarvan vier in de tweede generatie. Kweekresultaten in dierentuinen zijn behaald in Vogelpark Walsrode, Duitsland in 1991 (Olney, 1993) en Loro Parque op Tenerife, Spanje in 1993 (Olney, 1995). Van de Europese dierentuinen en vogelparken heeft het Loro Parque op Tenerife deze soort nog in de collectie (pers. obs.).

Leeftijd

De oudste cobaltvleugelparkiet waarover ik gegevens heb, heeft ongeveer zestien jaar geleefd bij een Nederlandse kweker, en is in 2000 nog in leven. Een groot deel van zijn leven heeft deze man jongen grootgebracht, zo'n zeventig stuks! Het is niet toevallig dat gegevens over oudste vogels vaak zijn van succesvolle kweekparen: alleen als kweekvogel blijft een *Brotogeris* lang genoeg in de collectie om gegevens over ouderdom te kunnen geven. Van ongeringde vogels die tijdens hun leven ettelijke malen zijn verhuisd is nu eenmaal moeilijk vast te stellen hoe oud ze zijn.

Tekst: Dinand Derks
Foto's: Piet Zwinkels

Literatuur

Del Hoyo, 1997
J. del Hoyo, A. Elliott & J. Sargatal (eds.). 1997. *Handbook of the birds of the World. Vol. 4. Sandgrouse to Cuckoos*. Lynx Edicions, Barcelona.

Jansen, 1990
H. Jansen. 1990. *Ervaringen met de kobaltvleugelparkiet*. *Onze Vogels* 1990-12-542/543.

Olney, 1993
P. J. S. Olney, P. Ellis & F.A. Finken (eds.). 1993. *International Zoo Yearbook Vol. 32. Zoological Society of London*, London.

Olney, 1995
P. J. S. Olney, F. A. Finken & L. Davolls (eds.). 1995. *International Zoo Yearbook Vol. 34. Zoological Society of London*, London.

Würth, 1997
V. Würth. 1997. *Haltung und Zucht des Blauflügelsittichs Brotogeris cyanoptera*. *Papageien* 1997-10-297/301.

KALENDER 2001

Javaanse Ijsvogel (*Halcyon leucocephala*)

De afgebeelde ijsvogel is inderdaad de Javaanse ijsvogel, maar deze heeft niet de wetenschappelijke benaming zoals daaronder is aangegeven. De wetenschappelijke benaming van de Javaanse ijsvogel is *Halcyon cyaniventris*.

Tot het geslacht *Halcyon* worden de bodemijsvogels gerekend en kent vele soorten. De bodemijsvogels komen voor van Turkije (*H. smyrnensis*) en Azië tot Australië (*H. sancta*). De Javaanse ijsvogel komt uitsluitend voor op Java en het aangrenzende eiland Bali. Uiterlijk geslachtsverschil is er nauwelijks. Ondanks dat deze ijsvogel op beide eilanden vrij algemeen schijn voor te komen is er maar weinig over ze bekend. Bodemijsvogels leven niet uitsluitend van vis, maar eten ook graag insecten, larven en zelfs kleine reptielen. Ze leven ook niet altijd in de onmiddellijke omgeving van water, maar houden zich vaak op in de bossen. In de meeste gevallen worden de nesten door de ijsvogels in een steile wand uitgegraven, zoals wij dat ook kennen van de Europese ijsvogels. De heilige ijsvogel (*H. sancta*) uit Australië, die tot het zelfde geslacht behoort als onze Javaanse ijsvogel, broedt ook wel in boomholten of termieten heuvels.

Het ligt niet erg voor de hand dat ijsvogels in volières worden gehouden en gekweekt. In *Onze Vogels* (88-6) wordt melding gemaakt van de kweek met de witkeel ijsvogel (*H. smyrnensis*) in de dierentuin van Frankfurt. Hier zou een paartje gedurende vier jaar jongen hebben grootgebracht.

In hetzelfde artikel in *Onze Vogels* staat eveneens een uitgebreid verslag over de kweek van de Europese ijsvogel (*Alcedo atthis*). Het is natuurlijk niet alleen de uitgebalanceerde voedselvoorziening die voor ijsvogels onontbeerlijk is om tot voortplanting te komen in een volière. In de winter hadden de betreffende ijsvogels per vogel behoefte aan ongeveer 30 visjes van 1 tot 3 gram. Tijdens de broedperiode waren dat er 100. De verstrekte visjes waren levende kweekforellen die door de vogels uit een vijvertje moesten worden opgevist. Om ijsvogels tot broeden te bewegen is een aangepaste behuizing natuurlijk ook erg belangrijk, onontbeerlijk daarbij is een nestwand. Dat deze ijsvogels het in deze volière bijzonder naar hun zin hadden moge blijken uit het nestgedrag. Drie nesten hebben ze achter elkaar grootgebracht en als de kweker niet had ingegrepen hadden het er vier geweest.

Hans Klören